

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
22/2012
9. jún 2012

L. Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Keď sa súdia
sudcovia
Strana 4.

Historický odkaz
solúnskych bratov
Strana 5.

Ján Čamogurský
exkluzívne pre SNN
Strana 6.

Rákociho zločiny
Strana 10.

Zo života
Maticy slovenskej
Strana 11. - 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Deti oslavujú, žiaria, spievajú. Pohľadom na rozradostený detský spevácky súbor sa nám predstavi pokračovanie nášho života a piesne sú posolstvom našich predkov. Deti sú kvety zeme, majú osobitého ducha. Piesne, riekanky a rozprávky rozvíjajú ich myseľ i hravosť tým bezprostrednejšiu, čím istejšie je ich miesto v rodine. Každý ich úsmev je pre nás čarovný – nesmierne zvýši krásu vesmíru, hovorí indický duchovný učiteľ Sri Chinmoy. Dieťa sa riadi svojim inštinktom a malým rozumom. Nám dospelým je dakedy ťažko použiť rozum, a tak neúspech pri výchove bolí väčšmi nad iné bolesti. No aký strašný by bol svet, keby sa ustavične nerodili deti, ktoré so sebou prinášajú možnosť dokonalosti a nevinnosti. My im venujeme svoje sily. Mám v živej pamäti, ako som odpovedal svojej dcére na prijímačky na gymnázium. Ocitla sa v kruhu rozumovo nadaných piatakov, bola to veľká konkurencia, ale bolo ju treba uvítať. Veď každá krajina nadaných ľudí potrebuje. Dnes sú vtedajší uchádzači o gymnázium už na vysokých školách. Dovedla ich tam nielen ich prirodzenosť, ale aj výchova – sila rodičov sa odráža v deťoch.

Deklarácia práv dieťaťa hovorí, že rodina je základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie na rast a blaho detí, ktoré treba viesť k pripravenosti žiť v spoločnosti vlastným životom. Dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje osobitné záruky, starostlivosť a právnu ochranu. Nie všade je to tak. Napríklad problém detských vojakov sa týka až 86 krajín alebo oblastí. Žijú v strachu a zabíjajú bez toho, žeby dostali šancu žiť. Inde namiesto školy tvrdo pracujú. A predsa naším cieľom je naučiť ich kultúrnemu správaniu a pokojnému spolužitiu s ostatnými v civilizovanej spoločnosti. Aby sme s českým spisovateľom Václavom Dušekom nemuseli povedať: Vieme len deti počať, ale potom nevieme, čo si s nimi počať.

Peter JÁNOŠÍK

Pred dvadsiatimi rokmi sme urobili jedno z najdôležitejších rozhodnutí v dejinách Zápas o úspešné prežitie slovenskej štátnosti pokračuje

BRATISLAVA (Dušan D. KERNÝ) – Slovenský štát má za sebou dve desaťročia samostatného jestvovania a aj všetko potrebné na úspešné prežitie. Konštatovalo to zhromaždenie účastníkov Kongresu slovenskej inteligencie. Zišlo sa pri príležitosti 20. výročia pamätného historického zhromaždenia Kongresu slovenskej inteligencie na Donovaloch, ktoré bolo 30. mája 1992. Do slovenského politického života vtedy vnieslo štáto tvornú budúcnosť ako požiadavku dňa.

Okolo stopäťdesiat predstaviteľov humanitnej a technickej inteligencie, podnikateľov a lekárov, ktorí sa na Donovaloch zišli, vyzvali vtedy na vytvorenie samostatného vlastného štátu. Vyvrcholili tým výzvuy, ktoré zaznievali od marca roku 1990, keď takáto požiadavka po prvý raz odznela na stretnutí predstaviteľov slovenského juhu v Šuranoch. Výzva Nechceme spoločný štát s vierolomným partnerom, chceme štát vlastný, ktorú formuloval na Donovaloch Roman Kaliský, zohrala však kľúčovú úlohu katalyzátora, zmenila názory občanov vo volebnom roku 1992.

Roman Kaliský, jedna z najväčších morálnych autorít na dnešnom Slovensku, mal na Donovaloch odvahu nazvať veci pravým menom. To mobilizovalo

odvahu občana a voliča. Poslaním Kongresu slovenskej inteligencie, ako konštatuje historické vyhlásenie, je urýchliť dosiahnutie cieľa vytvoriť vlastný štát a aktívne zasahovať do slovenskej politiky. Pred dvadsiatimi rokmi sme urobili jedno z najdôležitejších rozhodnutí v dejinách. Tento najzávažnejší skutok stál za to, konečne sme pochopili, že slovenské prehry sú len naše prehry a nemôžeme sa na nikoho vyhovárať, či sú to už Česi alebo Maďari, nesieme zodpovednosť sami za seba, pripomenuli si účastníci pamätného historického rozhodnutia. Zhromaždenie prijalo výzvu požadovať v terajšej diskusii o sviatkoch vytvorenie zjednocujúceho sviatku Dňa slovenskej nezávislosti.

(Viac na 2. strane)

Vystúpil aj spisovateľ a zakladateľ SNN Peter Štrelinger v roku 1990.

Projekt na jedinečnú memoriálovú baziliku kniežata Rastica je na svete Historická replika na Devíne dostáva podobu

DEVÍN (Alexander GOCZ, Ilustrácie: archív autora) – Keď sa 29. apríla zakladala z iniciatívy Maticy slovenskej tradícia Národných slávností na Devíne, všetci vystupujúci rečníci na čele s predsedom Maticy slovenskej Mariánom Tkáčom nezabudli zdôrazniť význam baziliky na hrade Devín, ktorá symbolizuje náš najstarší štátny útvar – Veľkú Moravu. Slovenským národným novinám sa podarilo zistiť, že projekt na rekonštrukciu tejto významnej sakrálnej pamiatky už existuje!

Vizualizácia obnovy baziliky kniežata Rastica na Devíne.

Z obdobia Veľkej Moravy sú známe najmä tri miestopisné názvy: Dowina – Devín, Brezalauspurch – Bratislava, a Nitra – Nitra. Vznikom nezávislej Slovenskej republiky sa začalo aj intenzívne obdobie výskumu, popularizácie a teda aj prezentácie pamiatok, ktoré sa viažu k historicky prvému štátnemu útvaru Slovákov. V lete roku 1997 bola na Bratislavskom hrade otvorená výstava Napísané zostáva. Kurátor výstavy PhDr. Milan Augustín sa odhodlal na odvážny krok. Najstaršie unikátne faksimile historických dokumentov viažucich sa k Veľkej Morave umiestnil do repliky práve Devínskej baziliky, ktorú realizoval v spolupráci s architektom Petrom Brtkom.

Ale nezostalo len pri tom. Oba-

ja autori pracovali na nápadе ďalej a dnes majú spracovanú projektovú dokumentáciu obnovy baziliky kniežata Rastica, ako sa tejto významnej sakrálnej pamiatke začína hovoriť. O jej význame nám Milan Augustín, ktorý v súčasnosti pracuje v Národnom osvetovom centre, povedal: „Máme jedinečnú šancu vytvoriť národný panteón, v ktorom by sa odohrávali slávnostné bohoslužby, prisahy budúcich prezidentov Slovenska a podobné významné udalosti.“ Úsilie Maticy slovenskej a Bratislavského samosprávneho kraja o obnovenie baziliky tvorcovia projektu vítajú a sú ochotní poskytnúť im všetky potrebné projektové dokumentácie, vrátane predbežného rozpočtu.

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Tibora BARTFAYA, umeleckého staršinu a sochárskeho mohykána

• Nedávno ste v kruhu rodiny a blízkych priateľov oslávili deväťdesiatku. Máte však za sebou len akýsi polčas osláv, lebo životné jubileum preklenie celý tento rok. Z dôveryhodných zdrojov vieme, že významné počty vás očakávajú pri príležitosti blížiacich sa slovenských štátnych výročí a dejinných medzníkov. Čo vás v uplynulých dňoch potešilo?

Ja mám radosť z každého dňa, ktorý ešte môžem stráviť v ateliéri pri práci. Niekoľkonásobné fraktúry nôh aj nedávna operácia kolenného kĺbu mi už nedovoľujú dlhšie stáť pri modelárskom stojane. Sochy sa na zadku robiť nedajú. Aspoň ja to posedičky neviem... Lenže vy chcete niečo o radosť, nie o bolesti. Radosť mám

z každej návštevy, čo ma neoberie o čas. Potešili ma desiatky gratulantov.

Na moje narodeniny ich bolo v ateliéri vyše pol stovky, ale dosť ich prichádzalo počas celého mája aj predtým. Takže teraz som rád, keď je deň, že si môžem v pokoji a nerušene oddýchnuť pri tvorbe koláží. Aj keď si na počty nepotrpím, veľmi oceňujem gesto Medzinárodnej akadémie kultúry a umenia. Jej predstavitelia mi hneď začiatkom roka odovzdali medailu vykladanú tuším drahými kameňmi aj

certifikát o čestnom titule s lichotivým poradovým číslom. To si veľmi vážim. Nemyslel som si, že raz budem akademik...

• Naše médiá túto skutočnosť nezaznamenali. Pre verejnosť ste najmä popredný sochár, tvorca monumentov, o ktorých sa stále vedú dramatické, odborné i laické polemiky ako v súčasnosti o súsoší štúrovcov. Štúrovej družine sa nevyhýbali a – ako vidno – stále nevyhýbajú protivenstvá času a zloby doby. Pravdaže, zasahujú aj vás – ako to nedávno

pre naše noviny napísal dôverný znalec vašich životných osudov Ján Čomaj.

Je to skvelý novinár. Z mojich útržkovitých spomienok dokázal vymodelovať plastický obraz a zostaviť pútavé čítanie do dvoch memoárových kníh. Rovnako aj v reportáži pre SNN pri uvádzaní okolností a faktov, ktoré sú spojené s minulosťou a prítomnosťou môjho súsošia na Námestí L. Štúra v Bratislave.

• A jeho budúcnosť...

Akosi sa zabúda, že do tej má čo povedať aj autor. A ja hovorím, že pokiaľ žijem, súsošie štúrovcov zostane tam, kde je!

Zhovárал sa Emil SEMANCO, Foto: autor

R - 2012029

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Pred dvadsiatimi rokmi sme urobili jedno z najdôležitejších rozhodnutí v dejinách národa

Zápas o úspešné prežitie slovenskej štátnosti pokračuje

(Dokončenie z 1. strany) – Návrh znie určiť Deň slovenskej nezávislosti na 19. september – v tento deň v roku 1848 sa zrodila politická koncepcia slovenskej nezávislosti, vtedy neodvislosti od maďarskej vlády. Pokračovala tak v 19., ako aj 20. storočí až do roku 1992. Cez Pittsburskú a Clevelandskú dohodu slovenských a českých krajanov v USA o podobe novej, prvej ČSR, cez Žilinskú dohodu autonomistov v roku 1938, Vianočnú dohodu demokratov a komunistov v roku 1944, cez vytrvalé úsilie o federáciu v roku 1968 a odstránenie jej deformácií v roku 1989 bola nepretržite prítomná v slovenskom politickom dani.

■ SLOVENSKÝ ZROD

Cieľom návrhu KSI je teda pripomenúť dátum vstupu Slovenska do európskych dejín ako subjektu a zároveň vytvoriť zjednocujúci základ pre všetky vrstvy národa a spoločnosti na Slovensku. Zároveň v rámci veľkých európskych príprav

pripomenúť si o niekoľko rokov historický dátum revolučného roka 1848 a pripraviť sa na to dôstojným slovenským vkladom. V Európe to bude najväčšia oslava, vtedy sa rozrumil feudálny poriadok a vznikla občianska spoločnosť a je to aj zrod slovenského spoločenstva.

Na zhromaždení pri 20. výročí historického Kongresu KSI na Donovaloch zaznela aj výzva vrátiť sa k zjednocujúcemu postoju Romana Kaliského, priameho účastníka Slovenského národného povstania – vtedy to bola slovenská vlastenecká vojna proti nemeckej okupácii a nemeckému fašizmu. S touto výpoveďou svedka a vysokej morálnej autority treba pristupovať aj k ucteniu si tohtoročného výročia SNP ako sviatku slovenského vlastenectva a najväčšieho, najmasovejšieho ozbrojeného vystúpenia Slovákov v dejinách, ktoré sami zorganizovali a sami uskutočnili. SNP – ako slovenská vlastenecká vojna proti fašizmu.

■ DRUHÝ ŠTEFÁNIK

Zhromaždenie priamych účastníkov bolo myšlienkovým mimoriadne bohaté a emocionálne výnimočné. Nešlo len o osobné svedectvá, ale aj svedectvá o historických faktoch, reáliách. Opakovali sa výzvy na kritické zhodnotenie skutočného priebehu rokov 1989 – 1992 a kritickéj analýzy aj postupu konkrétnych osôb.

Osobitne výrazne zaznela pripomienka postoja a osudu 76 poslancov federálneho zhromaždenia, ktorí svojím stanoviskom dali základ ústavnému, demokratickému a kultúrnemu vzniku dvoch štátov z bývalej federácie vo vystúpení tohtoročného osemdesiatnika, priameho svedka, poslancu FZ ČSFR Jána Smolca. Zhromaždenie si vypočulo aj návrat k téze Imricha Kružliaka. Ten hovoril o mimoriadnej zásluhe Svetového kongresu Slovákov, ktorý vznikol v roku 1976, teda dlho pred Chartou 77. Jeho predsedu Štefana Romana treba považovať za druhého Štefánika, lebo na vystúpení pred

európskych zhromaždením v Štrasburgu sa v roku 1976 dožadovať samostatného zastúpenia Slovenska, keď sa s ostatnými národmi vymani z vtedajšej neslobody. K bohatému

priebehu a vystúpeniam jednotlivých účastníkov – svedkov dejinnej udalosti, sa osobitne vrátíme v najbližších číslach Slovenských národných novín.

Foto: Ladislav LESAY

Účastníci sa stretli v Bratislave.

Projekt na jedinečnú memoriálovú baziliku slovenského kniežata Rastica je na svete

Historická replika na Devíne dostáva podobu

(Dokončenie z 1. strany) – V sedemdesiatych rokoch minulého storočia sa myslelo, že v priestore devínskeho hradu sa už nenájdú nič nové. Lenže archeológovia a historici zažili veľké prekvapenie, keď sa neskôr po dôkladnejšom preskúmaní základov jednej kamennej stavby a jej okolia zistilo, že vôbec nepochádza z rímskych čias, ale že ide o staroslovenský kostol postavený v 9. storočí. Tým celkom padla zjednodušená predstava len o vojenskom využívaní devínskeho hradiska a Devín sa razom priradil k rozvinutým sídelným centrárom slovenských veľmožov.

■ INŠPIRATÍVNA VÝSTAVA

Výstavu Napísané zostáva, ktorú sme v úvode článku spomínali, inštalovali v roku 1997 pod patronátom vtedajšieho predsedu NR SR a terajšieho prezidenta republiky Ivana Gašparoviča. Na nádvorí Bratislav-

ského hradu vyrástla replika devínskej baziliky, ktorá vo svojom vnútri ukrývala skutočné písomné poklady. Faksimile listu pápeža Jána VIII. Svätoplukovi či arcibiskupovi Metodovi, Zákon sudnyj ljudem, Napomenutie

Objaví sa dobová stavba na Devíne?

vladárom a ďalšie kľúčové písomnosti v hlaholike a cyrilike, ktoré svedčia o význame a postavení Veľkej Moravy vo vtedajšom kultúrnom svete. Komisar výstavy Milan Augustín spolu s architektom Petrom Brtkom sa už vtedy

zaoberali myšlienkou znovuobnovenia tejto kľúčovej sakrálnej pamiatky, ktorá s pravdepodobnosťou rovnajúcou sa istote zažila vo svojich múroch aj solúnskych bratov – vierozvestcov Cyrila a Metoda. Úctu k výstave prejavil aj mimoriadne vážený hosť, Jeho Eminencia Damianos, arcibiskup síjanský. Nielenže sa zúčastnil na jej slávnostnom otvorení, ale išiel aj na Devín, aby si tam uctil pamiatku baziliky položením kvetov na archeologické nálezisko.

■ ÚCTA K HISTÓRII

Podľa vykopanej pôdorysnej dispozície baziliky vieme, že ide o jednolodový sakrálny priestor ukončený „trojlístkovou“ apsidou. Teda polkruhovým uzáverom kňazišťa doplneným ďalšími dvomi polkruhovými priestormi, ktoré symbolizujú Svätú Trojicu, ale aj tri piliere vtedajšej spoločnosti. Boha, cirkev a svetského vládcu. Mi-

lan Augustín k projektu obnovy dodáva: „Máme empirické skúsenosti, z ktorých vieme pomerne presne vypočítať z danej šírky výšku, ale aj celkové dispozíčné riešenie baziliky. Je to systém viažuci sa na „zlatý rez“ a následne na rímske bazilikálne priestory.“

Tvorcovia projektu mimoriadne citlivo pristupovali aj k základom, ktoré odkryli archeológovia. Celá rekonštruovaná stavba by mala byť postavená na pilieroch tak, aby cez sklenené podlahy v dlážke videli návštevníci dispozíciu pôvodnej stavby a historické artefakty. „Máme kompletnú projektovú dokumentáciu aj rozpočet. Veríme, že sa spoločným úsilím Matice slovenskej, Národného osvetového centra a Bratislavskej župy podarí projekt uskutočniť. Je to vec národnej cti,“ povedal na záver nášho stretnutia Milan Augustín.

Foto: M. AUGUSTÍN

VŠIMLI SME SI

Na Lomnickom štíte je ambasáda Slnka

Majestátny Lomnický štít (2 632 m) je nepochybne jedným z najznámejších a najpopulárnejších vrchov Vysokých Tatier. Horský masív z ramien trojhrannej skalnej pyramídy, ktorá vysoko prevyšuje okolie, vysiela nižšie hrebene. Kedysi ho volali Dedo a Spišiaci ho považovali za najvyšší vrch Tatier. V 18. storočí dolovali na jeho severných svahoch štyri generácie kežmarských Fábryovcov

malachit a striebro v nádeji, že objavia zlato. Prvý turistický výstup vykonal v roku 1793 anglický cestovateľ Robert Townson z Malej Studenej doliny. Vtedy barometrickým meraním zistil takmer presnú výšku Lomnického štítu, keď uviedol 2 633 m. Zimné výstupy sú známe od roku 1891. Verejnosti je štít prístupný od roku 1940 visutou lanovkou z Tatranskej Lomnice, čím sa stal najnavštevovanejším tatranským

vrcholom. Stanica lanovky na končiaroch je spojená s priestormi astronomického a meteorologického pracoviska.

Na štíte sídli aj Veľvyslanectvo Slnka s pôsobnosťou pre celú planétu Zem. Vzniklo v októbri 2010 s tým, že slnko patrí všetkým ľuďom, ale akési pomyselné veľvyslanectvo má len na najvyššie obývanom mieste Slovenska. Posolstvom zakladateľov bola myšlienka, že nikto na zemi nemôže vlastniť slnko, ale každý môže darovať slnečné lúče tomu, koho má rád. Samozrejme, ide o humanitné posolstvo, ktoré nemá nič spoločné s vedecovou činnosťou Astronomického ústavu SAV, ktorý tiež pôsobí na „Lomničáku“. Práve pred začatím letnej sezóny montéri upravovali hornú plošinu budovy, ktorú v jej pôvodnej podobe projektoval ešte architekt Dušan Jurkovič. Astronomické pozorovania slnečnej koróny budú ďalej prebiehať aj s pomocou nových zariadení. Tie umiestnia do konštrukcie tak, aby neboli ohrozené počasím, ktoré je na štíte často kruté nielen k astronómom a meteorológom, ale aj k technickému vybaveniu.

(rka)

VYHLÁSENIE Kongresu slovenskej inteligencie

I. Pripomíname si pamiatku spisovateľa Vladimíra MINÁČA, básnika Milana RUFUSA a herca Gustáva VALACHA, ktorí stáli pri vzniku KSI, a všetkých intelektuálov, ktorí sa zaslúžili o vznik SR;

II. Navrhujeme ako DEŇ SLOVENSKEJ NEZÁVISLOSTI – 19. 9. 1848 – ako stabilný termín, ktorý sa bude oslavovať doma aj v zahraničí;

III. ŽELÁME SI, aby sa OSLAVY 20. VÝROČIA VZNIKU SR odohrali vo všetkých 7 krajských centrách – v Bratislave, Trnave, Trenčíne, Žiline, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach – tak, aby sa CELOŠTÁTNE OSLAVY VZNIKU SR KONALI V NITRE, matke slovenských miest;

IV. ŽIADAME NR SR, aby sa BUDOVANIE VZŤAHU K SLOVENSKEJ ŠTÁT- NOSTI s osobitným dôrazom na slovenskú mládež i štátotvorný slovenský národ, ale rovnako i pestovanie lojality národnostných menšín k novému štátu, stalo systematickou súčasťou prednostného záujmu verejnoprávnej inštitúcie RTVS;

V. ŽELÁME SI, aby NR SR VZDALA ÚCTU A ČESŤ bývalým SLOVENSKÝM POSLANCOM FZ ČSFR a ich rodinným príslušníkom za odvahu a sta-

točnosť presadiť kultivované rozdelenie vtedajšieho ČESKO-SLOVENSKA;

VI. ŽIADAME DOTVORIŤ OBSAH ZREKONŠTRUOVANÉHO BRATISLAVSKÉHO HRADU. S osobitným dôrazom na vybudovanie Stálej expozície národných dejín SLOVENSKO A SLOVÁCI tak, aby ju štátne orgány otvorili k 1. januáru 2013.

DOKUMENT

VII. ŽIADAME Národnú radu Slovenskej republiky, aby PRIJALA ÚSTAVNÝ ZÁKON O SLOVENČINE AKO ŠTÁT- NOM JAZYKU;

VIII. ŽIADAME OCENIŤ ZAKLADATEĽOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY vysokým štátnym vyznamenaním;

IX. Venovať náležitú pozornosť a materiálnu podporu PŮVODNEJ SLOVENSKEJ TVORBE A ŠIRŠIE KULTÚRE. Rovnako prijať ZÁKON O KNIHE! A v školstve podporovať systematické VZDELÁVANIE a VÝCHOVU na všetkých typoch škôl tak, aby sme vrátili učiteľskému povolaniu jeho vážnosť a kredit!

X. OČAKÁVAME OD SLOVENSKÝCH HISTORIKOV, že začnú podávať SE-

RIÓZNE A OBJEKTÍVNE HODNOTENIE diania v rokoch 1989 – 1992 až po vznik Slovenskej republiky (1993).

Podpisani zakladajúci členovia Kongresu slovenskej inteligencie:

Doc. Jozef Darmo, vysokoškolský pedagóg; Kamil Haťapka, tréner a bývalý poslanec FZ a NR SR; MUDr. Ivan Hudec, spisovateľ a esejista; MUDr. Milan Izák, lekár oftalmológ; Viliam Jablonický, publicista a esejista; Libuša Kľučková, členka výboru Matice slovenskej; PhDr. Titus Kolník, archeológ; prof. Matúš Kučera, historik; Drahoslav Machala, reportér a spisovateľ; Jozef Magala, politik; Marián Polonský, sochár a výtvarník; Ján Smolec, publicista a spisovateľ; Ing. Vladimír Soták, podnikový manažér; Peter Štrelinger, reportér a spisovateľ; Ing. Marián Tkáč, PhD., predseda Matice slovenskej; PhDr. Ján Tužinský, esejista a spisovateľ, predseda SSS; Igor Vince, podnikateľ; a hostia, ktorí zakladali SR: PhDr. Anton Hrnko; za PanSÚ JUDr. Milan Janičina; JUDr. Fedor Lajda; Dr. Anton Janitor, zástupca Spoločnosti kresťanské Slovensko.

Prijaté na dvadsiate výročie KSI na Donovaloch 30. mája v roku 1992 na zhromaždení KSI 30. mája 2012

Bude z Lipšica nový Fico?

Roman MICHELKO

Ak si porovnáme politickú cestu Lipšica a Fica, nemôžeme prehliadnúť zopár podobných paralel. Fico vstúpil do politiky v tričku SDĽ ako mladý nádejný káder v roku 1992 vo veku 27 rokov. Divokú kartu mu vtedy dal Ľubomír Fogaš, ktorý bol akýmsi tútorom pri jeho vstupe do politiky. Lipšic začal svoju politickú kariéru v roku 1998 ako vedúci úradu na ministerstve spravodlivosti. V tom čase mal len 25 rokov. Obaja veľmi skoro zatienili svojich tútorov a pôda domovskej strany sa im stala pritesná. Zlom u Fica nastal v roku 1998, keď sa SDĽ dostala do vlády. Vo voľbách získal najviac preferencií a spolu so Schmögnerovou preskočili predsedu strany Jozefa Migaša. Niečo podobné sa

v posledných voľbách podarilo aj Lipšicovi, len Figeľ na rozdiel od Migaša nedokázal byť ticho a svoju potupu ešte umocnil trápnu interpretáciou, že aj keď nedostal najviac preferencií, vlastne ich dostal, pretože každý, kto nekrúžkoval, de facto deklaroval podporu jemu, teda predsedovi.

Vráťme sa však k frustrácii oboch protagonistov. V roku 1998 bol Fico pri rozdeľovaní postov v exekutive obidený. Post podpredsedu vlády pre legislatívu dostal jeho tútor Ľubomír Fogaš – podľa interpretácie vedenia SDĽ mal na to morálny nárok, keďže Fica do politiky doviedol. Na post generálneho prokurátora, o ktorý mal Fico záujem, nemal potrebný vek 35 rokov. Samozrejme, dalo sa to

riešiť zmenou zákona, ale do toho vtedajšia koalícia nešla – iste to však neskôr tisíckrát ofutovala. Istou satisfakciou sa preto pre Fica mal stať post prvého podpredsedu SDĽ. Ako sa ukázalo, nestalo sa tak. Fico pochopil, že toto nie je jeho parketa a začal hovoriť, že jeho od-

KOMENTÁR

borný profesijný rast je pre neho veľmi významný a naznačoval, že návrat k profesii je jedna z možností jeho budúcnosti. Naopak Lipšic urobil v KDH rýchlu kariéru, stal sa podpredsedom hnutia a neskôr ministrom spravodlivosti a vnútra. Veľmi skoro však pochopil, že sa ocitol v mentálne cudzom prostredí a

že jeho snaha upraviť KDH na svoj obraz je viac ako márna. Rovnako ako Fico viackrát deklaroval, že je pripravený odísť naspäť k svojej profesii (naposledy tesne pred voľbami, keď nedokázal na kandidátku presadiť svojich ľudí), čím testoval svoj vplyv na stranícku štruktúru. Ako sa ukázalo, jeho schopnosť ovplyvniť či zmeniť smerovanie KDH bola veľmi malá. A tak mal na výber v pokoji dožiť v KDH ako večný podpredseda (čo by bolo riešenie, ak by mal do dôchodku pár rokov) alebo sa pokúsiť o nemožné a ísť vlastnou cestou. Svoj odchod, resp. neochotu ísť do boja o predsedu hnutia zdôvodnil argumentmi, ktoré boli takmer identické s tým, čo preživil v roku 1999 v SDĽ aj Fico. Ak by aj vyhral voľby a stal sa predsedom strany, zloženie republikovej rady či poslancov klubu by sa nezmenilo. Každú vec by musel ťažko a zložito presadzovať, narážal by na bariéry nepochopenia, pretože členská základňa by ostala rovnaká a v mentálnom prostredí

rodnej strany by jednoducho ani v strednodobej či dlhodobej perspektíve nemal šancu.

Obaja pochopili, že materské strany prerástli a ich politická budúcnosť je len v stranách, ktoré si založia a utvoria na svoj obraz. A práve v tomto bode sa paralely medzi Ficom a Lipšicom končia. Veľmi dobre sa pamätám na prvú tlačovku Smeru 15. 9. 1999 v deň Ficových 35. narodenín. Všetko bolo dokonale pripravené. Profesionálne pracujúci tlačový odbor na čele s vtedajším hovorcom Marekom Maďaričom, propagačné materiály, vízia strany, štruktúra, generálna manažérka, program, odborné sekcie. Smer bol už od začiatku dobre premysleným politickým projektom, ktorý postupne a vytrvalo rástol.

Pohľad na Lipšicovo tápanie v akejsi záhrade a jeho vízia o tom, že sa začne rozprávať s ľuďmi čo ďalej a potom možno niekedy v budúcnosti začne uvažovať o prípadnom založení novej strany, je skutočne kvintesenciou amaterizmu.

Akých voličov má vlastne SDKÚ?

Eva ZELENAYOVÁ

Zakladateľom SDK, neskôr SDKÚ, bol Mikuláš Dzurinda. Akýsi reformátor KDH, ktorý síce nevystupoval proti základnej línii hnutia, iba žiadal viac voľnosti. Dzurindova strana spolupracovala s liberálmi i ľavicami, neprotivil sa jej nik, komu boli národno-štátne záujmy druhoradé. O nejakom hodnotovom ukotvení ťažko hovoriť. Nepravdivo sa ani ako strana národná, ani ako strana kresťanská. Veď na požiadavku koaličného KDH prijať zmluvu o výhrade svedomia reagovala odmietnutím, a tým aj predčasnym ukončením vlády. Dzurindu jeho koalíční partneri nazvali vierolomným.

Už jeho prvá vláda začala fungovať na princípe tvrdej konfrontácie a výlučnosti. Čierne

knihy vypracované na všetkých ministerstvách mali navodiť dojem, že bývalé vládne strany, a predovšetkým HZDS, neboli stranami, ale zoskupením mafiánov a kriminálnikov. Takto budovaný obraz o politike a politikoch, hoci aj opozičných, sa napokon vo verejnosti zafixoval a výsledkom je celková nedôvera voči politikom. Dzurindova vláda zastavila všetky pre štát dôležité projekty, najmä výstavbu diaľnic. Tá je priam modelovým príkladom systému vládnutia SDKÚ. Na výstavbe diaľnic pracovalo množstvo slovenských firiem, zamestnancov. Zrušením výstavby prišli o prácu firmy i ľudia. Príležitosť dostali „len“ modrí. Takto postupovala SDKÚ v celej štátnej sfére. Známe sú slogany z tých čias, že ešte aj

upratovačky dostali výpoved... Na to netreba zabúdať. Tu sa založila „kultúra“ vládnutia. A čo nás stálo? Odhladnuc od masívneho výpredaja národného majetku, výstavba diaľnic je toho názornou ukážkou. Mečiarova vláda v roku 1995 prijala skrátenie termínu výstavby diaľnic v dĺžke 660 km

POZNÁMKA

z plánovaného roku 2015 na rok 2005. Takže ak by do riadenia štátu nebola zasiahla SDKÚ, už sedem rokov sme mohli mať kompletnú sieť diaľnic...

SDKÚ sa po kauze financovania strany v roku 2010 pokúsila oklamať voličov nastrčením Ivety Radičovej. Ale ani Radičová nebola bez minulosti. Najmä

v spojení s kontroverzným mimovládny sektorom, kde pôsobila vo funkcii predsedníčky predstaviteľstva Sorosovej nadácie Otvorená spoločnosť. Jej výrok v prezidentskej kampani, že morálka je vec dohody, iritoval aj predstaviteľov cirkvi, hoci s niektorými mala nadštandardné vzťahy. Radičová síce dočasne strane pomohla, no o jej pôsobení vo funkcii predsedníčky vlády sa to už povedať nedá.

SDKÚ pred ostatnými voľbami citeľne zasiahla kauza Gorila. Kšefty na pozadí moci mnohých voličov sklamali, hoci o nich väčšina tušila. Výsledok volieb hraníčiari s prepadom do zóny parlamentnej strany zmobilizovali časť straníckych funkcionárov. Lucia Žitňanská si už v predstihu zabezpečila účasť vo voľbe nového predsedu, hoci sa zdiskreditovala hlasovaním proti odvolaniu Anny Bubeníkovej z postu šéfky Fondu národného majetku, jednej z hlavných protagonistov kauzy Gorila.

Čím teda SDKÚ oslovova-

la svojich voličov? Kto ju volil a volí? Vraj mestská inteligencia, mladí a vzdelaní ľudia. Ak je to tak, ostatné volebné výsledky SDKÚ naznačujú, že táto vrstva obyvateľstva nemá koho voliť. SDKÚ neprejavila nijakú hodnotovú črtu. Pravda, okrem túžby po moci, vymedzovaní sa ako jediná vládna alternatíva pre Slovensko a vytlačovaním opozície z verejného života. SDKÚ a jej voličská základňa zosobňujú skôr moderných a bezohľadných liberálov než konzervatívnu stranu, čo by mohol naznačovať jej názov. I keď v takejto strane nemožno hľadať empatických politikov, predsa sa našiel Pavol Frešo, ktorý vycítil, že by strane mohlo pomôcť výrazné prihlásenie sa ku konzervatívnym hodnotám. Vyhlásil, že SDKÚ by mala byť národnou a súčasne občianskou stranou, čo je však problematický obsah. Na kongres strany išiel s líniou ľudovej, kresťanskej a národne orientovanej strany. Vyhrál. A to je presný copyright HZDS.

AKO BOLO, ČO BOLO

Na televíznych obrazovkách sa čoraz častejšie objavujú správy o tom, že vo Vysokých Tatrách strašia ľudí kontajnerové medvede. Situáciu by malo riešiť Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci so Správou Tatranského národného parku (TANAP). Podľa doterajších skúseností tieto dva subjekty doteraz v medvedom probléme nikdy nič nevyriešili. Ochránari tvrdia, že týchto dravcov lákajú nezabezpečené kontajnery. Láka ich smrad a potrava, ktorá sa v nich nachádza. Zabúda sa však, že ich viac ako zápach z kontajnerov lákajú vône z hotelových kuchýň, ktoré hladný medveď zacíti na desať kilometrov. Riaditeľ správy TANAP-u sa chváli, že odohnal medvede strelbou gumovými projektilmi. Pán riaditeľ zabudol na jednu maličkosť. Gumový projektil premnožené medvede nenakrmi. Bolesť, ktorú im spôsobí, ich skôr rozzúri. Môžu zaútočiť na strelca alebo na nič netušiaceho človeka, ktorý sa

im dostane do cesty. Nie je nič horšie ako rozzúrený a hladný medveď.

Nuž, ako sa brániť? Najkomickejšie pôsobia odporúčania, ktoré sa ponúkajú návštevníkom Tatranského národného parku: „Neschádzať z turistických značkových chodníkov. Normálnym hlasom na seba upozorňovať, zvlášť zavčasu ráno ale-

viazali, že vyškolia medvede, aby sa vyhýbali vyznačeným turistickým chodníkmi. Zároveň by poučili chránené zvieratá o tom, že ak počujú v lese normálny ľudský hlas, musia sa dať na útek. Úplná istota sa dosiahne len vtedy, ak každý medveď oficiálne potvrdí svoj súhlas s týmito pravidlami odtlačkom pravej prednej laby.

obrana. Naopak, odporúča sa po zvalení medveďom zostať bez pohybu. Práve pohyb môže medveďa provokovať k opakovanému napadnutiu, preto sa odporúča vyčkať aj niekoľko minút pre prípad, že by medveď zostal nablízku.“ Ďakujem pekne za takú radu. Bodaj by si jej účinok vyskúšal na vlastnej koži ten, kto nám ju servíruje.

hostia? Asi by sme sa mali konečne rozhodnúť, čo nám z našich veľhôr priniesie väčší ošoh: platiaci turisti alebo problémové premnožené medvede. Ak by sme sa rozhodli pre druhý variant, stačí uzavrieť Vysoké Tatry a vybaviť ich tabuľkami MEDVEDIA REZERVÁCIA – VSTUP ĽUDIA LEN NA VLASTNÉ RIZIKO.

U nás však býva zvykom, že sa nerobí nič, kým nedôjde k tomu najhoršiemu. Môžeme považovať za zázrak, že sme zatiaľ nezaznamenali pri medvedích incidentoch ľudské obeť. Je viac než pravdepodobné, že k smrtiacemu útoku medveďa na človeka dôjde, otázka je len kedy a kde. Čo robiť? Riešenie je jednoduché. Podľa odborníkov kontajnerové medvede, teda tie, čo sa za potravou vyberajú k ľudským obydliam, do hory nepatria. Treba ich zlikvidovať. Ak sa to ochránarom nepáči, stačí prijať zákon, aby niesli zodpovednosť, aj finančnú, za všetky škody, ktoré nimi chránené premnožené zvieratá napáchajú.

Medvedia rezervácia II

Peter VALO

bo večer, keď sú medvede ešte aktívne.“ Podľa mojej mienky, pri premnožených medveďoch budú vyznačené turistické chodníky bezpečné len vtedy, keď sa okolo nich vytvoria koridory z pancierového skla, ako sú v oceánskych akváriách. Ináč sotva. Iba že by sa pracovníci MŽP a ochránari medvedov za-

Múdre rady pre nešťastníka, ktorý má tú smolu, že sa stretne s medveďom, sa končia kurióznou preambulou: „Dodržiavaním predchádzajúcich pokynov možno nepríjemným stretnutiam predísť. Ak by predsa len výnimočne došlo k bezprostrednému útoku, ktorý býva prevapujúco rýchly, neodporúča sa aktívna

Keď sa v nemeckých horách objavil jediný medveď. Vydesil turistku, tak ho okamžite odbachli. Nemeckí hotelieri si vydýchli. Obavy, že im predátor odplaší návštevníkov, zmizli. Po meste, ktorému hovoríme Vysoké Tatry, sa špacirujú medvede ako na promenáde. Domácim naháňajú hrôzu, čo už potom

Po Dunajskom nábreží sa už dlhšie šíri vlna potupných pamätníkov a gest proti Slovákom. A tak po inštalácii českého leva pred Slovenským národným divadlom či po osadení sochy T. G. Masaryka pred Slovenským národným múzeom chcú túto znevažujúcu cunami posunúť ešte ďalej, teraz dokonca aj trochu hore kopcom k prezidentskému palácu. Ján Čarnogurský nám totiž oznámil, slovníkom jemu vlastným, že zvažuje, že možno nám oznámi, že keď niekedy príde čas, že možno teda bude, toto, kandidovať za toho prezidenta Slovenskej republiky.

Politik rozkladu

Fiskálny slovník ako vyšíť. Napriek všetkej jeho neurčitosti, už len uvažovanie o takej možnosti je trúfalosť bez štipky súdnosti. Veď Ján Čarnogurský stál priam na čele síl, ktoré z celej sily bojovali proti slovenskej samostatnosti. Politik, ktorý už len Deklaráciu o zvrchovanosti SR označil za „vrchol politického primitivizmu“. Nezaškodí si preto povedať, aké poslanstvo, okrem nesmiernej hanby, prináša vlastne touto kandidatúrou pre Slovákov. V prvom rade utvrdzuje občanov v tom, že v politike vyhráva osobný záujem nad verejným. Druhé poslanstvo je už zameralé konkrétnejšie. Hovorí nám, že slovenskí politici, teda skôr správnejšie – politici na Slovensku – ani nevedia, čo je chrbtová kosť. To je totiž prvé, čo musí každého nevyhnutne napadnúť, keď pomíne prvé zdesenie z tejto neveriteľnej správy. Aj tento odkaz však iba prehľbuje pohrdanie politikmi a politikou, čo niekomu náramne vyhovuje. Lebo keď si ľudia nemôžu vážiť svojich najvyšších predstaviteľov, ďalšia prirodzená reakcia je, že si pomaly prestanú vážiť a cítiť aj svoju vlasť. A tretie poslanstvo je najkonkrétnejšie. Ak niekto totiž čo i len zvažuje kandidatúru na akékoľvek volené miesto, musí byť presvedčený aspoň o nejakej minimálnej šanci. A keď teda po tom všetkom, čo Ján Čarnogurský vykonal proti slovenskej samostatnosti, ešte čaká, že ho bude voliť nejaký relevantný počet Slovákov, tak im zároveň hovorí toto: vy Slováci ste taký prispatý národ bez vlastného charakteru, vám môže tancovať po hlavách každý, komu sa len zachce, a najmä – vy nemáte žiadnu pamäť. Nuž, nemyslím si, že by Slováci pamätali. Pokiaľ ide o ústrky, majú ju dokonca vypestovanú. A ak Ján Čarnogurský nestiahne svoju „možno“ kandidatúru, tak sa o nej dozvie aj niečo viac. Preto na záver už iba jednu otázku: keď bola Deklarácia o zvrchovanosti Slovenska vrcholom politického primitivizmu – čoho vrcholom je kandidatúra na prezidenta takého štátu?

Ján LITECKÝ ŠVEDA

Mnohí sudcovia sa cítia ukrivdení, ale na privilégiá svojej profesie akosi zabúdajú

Aby sa gorilie časy stali nenávratnou minulosťou

Jozef HAJSTER – Foto: internet

Nový minister spravodlivosti Tomáš Borec uviedol, že jeho hlavnou úlohou je „zabezpečiť rovnosť pred zákonom“. Je to jeden zo základných problémov Slovenska, ak chce byť naozaj právnym štátom. Niežeby tak vôbec nebolo, ale problémov, a to nemalých, je aj po dvadsiatich dvoch rokoch slobody a demokracie viac ako dost. Najviac výhrad je voči prokuratúre, kde mnohé kauzy podivuhodne „zamrzajú“. To, že je to veľmi exponovaný článok na ceste k spravodlivosti, dotýkajúci sa záujmov najvyšších politických postov a záujmových skupín, sa ukázalo pri voľbe generálneho prokurátora.

Minister Borec sa chcel ospravedlniť sudcom, ktorí sú urazení, že majú výrazne nižšie platy ako sudcovia na Špeciálnom súde a považujú to za diskrimináciu. Drvivá väčšina sudcov odmietla stiahnuť žaloby na vymáhanie „rozdielu v plati“, preto sa to minister Borec pokúšal dosiahnuť ponukou poníženého ospravedlnenia s argumentom, aby brali ohľad na skupiny ľudí s oveľa nižšími príjmami. Ospravedlenie však sudcom nestačí. Najväčšia stavovská organizácia Združenie sudcov Slovenska chce zorganizovať okrúhly stôl a vláda by sa mala podľa nich zaviazat, že peniaze, ktoré takto získa, čo je okolo 70 miliónov eur, investuje do technického vybavenia súdov.

■ POHĽAD DO ZRKADLA

Sudcovia by sa však mali pozrieť do zrkadla a vidieť aj svoje privilegované postavenie voči iným profesiám. Lebo v ktorej inej profesii má človek garantované doživotné zamestnanie tak ako sudcovia? Nie sú v porovnaní so sudcami ostatní pracujúci diskriminovaní a nemali by za to podávať žaloby na štát?

To, ako sudcovia súdia, zisťoval prieskum Americkej obchodnej komory, ktorý sa uskutočnil v rokoch 2009 – 2010. Zistil, že až 90 percent respondentov si myslí, že slovenské súdy nepodporujú rovnoprávne riešenie súdnych sporov. Nie je to prekvapujúce zistenie; vo verejnosti je to všeobecne rozšírený názor. Dôvera v súdnictvo je dlhodobo nízka.

Podľa vyjadrení vari všetkých slovenských, ale aj medzinárodných podnikateľských združení, inštitúcií a rebríčkov je zlá vymáhateľnosť práva

jedným z hlavných faktorov zhoršujúcich podnikateľské prostredie. Zo zahraničných podnikateľských kruhov dokonca zazneli hlasy o „privatizácii“ súdnictva a ako hlavný problém uvádzajú klientelizmus.

■ V HODINE DVANÁSTEJ

„Našťastie“ kauza Gorila takpovediac v hodine dvanásťtej, ale o to účinnejšie, pred predčasnými parlamentnými voľbami odhalila hnilobu korupcie a klientelizmu, o ktorej sa síce roky vie, ale nikto to zásadne neriešil. Aj keď sa Gorila justície bezprostredne netýka, klientelisticke a korupčné prepajenia, na ktoré poukázala, neexistujú len medzi politikou a biznisom, ale aj medzi politikou a justíciou či biznisom a justíciou. A sú podhubím a pozadím toho, že rovnosť pred zákonom a spravodlivé súdne verdikty sú až často viac zbožné želanie ako realita.

Aktuálne sú hodnotenia súdnictva na Slovensku od Holandana Wernera S. Kóstnera a poľského právnika Lukasz Bojarskeho, ktorí vo svojej správe z decembra minulého roku napísali, že je v neporiadku a zmätku a nemá dôveru verejnosti, čím stráca svoju legitimitu. To sú veľmi vážne slová a nemožno s nimi nesúhlasiť. Len dokazujú, ako hlboko slovenské súdnictvo kleslo. Autori zároveň konštatovali, že v súdnictve je pomerne vysoký počet sudcov, nadpriemerné množstvo súdnych zamestnancov a štát vynakladá na sudcov pomerne veľa peňazí. Premeňené do konkrétnej reči čísiel to znamená, že štát dáva na rozpočtovú

kapitolu súdnictva 0,21 percenta HDP, čo je na úrovni európskeho priemeru. Medzinárodné porovnania ukazujú aj

to, že Slovensko v roku 2008 s počtom 25,7 sudcu a 76,5 pracovníka v administratívnom aparáte na stotisíc obyvateľov prekročovalo európsky priemer a je na porovnateľnej úrovni s Českom, Maďarskom alebo Poľskom.

Bývalý minister vnútra Daniel Lipšic o „zamrznutých“ kauzách papalášov povedal, že sa tak stalo preto, lebo „ide o tichú dohodu medzi politikmi“. Preto, aby tiché dohody fungovali, treba mať „správnych ľudí“ na „správnych miestach“. Nie náhodou sa preto taký intenzívny politický boj odohrával v rámci Radičovej koalície pri voľbe generálneho prokurátora.

■ OD MANTINELU K MANTINELU

Nielen v justícii, ale v celom rezorte spravodlivosti sú vážne nedostatky aj pri aplikovaní práva v rovnakých alebo vo veľmi podobných kauzách. Do akej miery tu ide o klientelizmus, korupciu alebo subjektívnu a nekvalifikovanú interpretáciu práva či nekompetentnosť,

je tiež problém na riešenie. Dokumentoval to na jednej strane verdikt bratislavského sudcu vo veci pozastavenia vydania knihy o Gorile od Toma Nicholsona a na druhej strane verdikt trnavskej sudkyne o žalobe arcibiskupa Jána Sokola na ochranu osobnosti voči časopisu „týždeň za klamstvá“. Sudca v Bratislave vydanie Nicholsonovej knihy na základe žaloby finančnej skupiny Penta promptne pozastavil dokonca bez toho, aby sa s jej obsahom aspoň orientačne

oboznámil. V Trnave zas sudkyňa podľa informácií z médií rozhodla, že si až natoľko cti slobodu slova, že žalobu arcibiskupa Sokola proti zrejmy klamstvám nepovažovala za porušenie zákona na ochranu osobnosti a jednoducho ju podriadila slobode slova. To len ukazuje, ako justícia, česť výnimkám, lieta od mantinelu k mantinelu aj pri interpretácii a aplikácii práva.

Nový minister spravodlivosti, advokát a nestraník Tomáš Borec, má šancu zmeniť neblahé pomery v rezorte. Nebude to mať ľahké a jednoduché, ale s nápravou je potrebné začať, aby sa gorilie časy stali minulosťou a v rezorte spravodlivosti sa začala éra, v ktorej sú rovnosť pred zákonom a spravodlivosť najvyššími hodnotami. Rituálnych, ale nič neriešiacich tancov, tváriacich sa ako riešenie, už bolo dosť. Veľkým paradoxom nielen súdnictva, ale aj ostatných zložiek je, že v rezorte spravodlivosti až príliš často zlyháva spravodlivosť.

O Lipšicovi platí, že čo prospieva popularite jednotlivca, nemusí osožiť politickej strane

Pravica odchodom Mečiara stratila dych aj témy

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: www.patriot.sk

Dlho očakávaný odchod Daniela Lipšica z KDH sa napokon dokončil. Spolu s poslankyňou Janou Žitňanskou opustili hnutie dva mesiace po parlamentných voľbách a mesiac pred plánovaným dátumom snemu kresťanských demokratov. Sú prvými nezávislými poslancami v tomto volebnom období. Za povšimnutie stojí, že aj v minulom volebnom období sa prvým nezávislým poslancom stal člen klubu KDH Andrej Ďurkovský. A aj keď títo páni na prvý pohľad nemajú nič spoločné, nie je to tak.

Kde skončí renegát D. Lipšic?

Ďurkovský odišiel, aby obrovská kauza s bytmi v centre Bratislavy a vôbec jeho zneužívanie verejnej funkcie nezažilo hnutie. Ako jednoducho vedia v KDH vyriešiť problém! Daniel Lipšic pred voľbami „odrovnal“ stranu 99 % a využil (zneužil?) aj kauzu Gorila na svoj volebný úspech, lebo – ako sa zdá – jeho vyhlásenia v tom čase neboli nič iné, len dobrý marketing. Do voľieb, ako sľuboval, nič nevyriešil, a ani po voľbách sa kauza falošne podpisy v 99 % a kompromitujúce nahrávky SIS nehybe, aj keď „Lipšicov“ tím môže nerušene pracovať ďalej. Lipšic odchádza z hnutia, a teda ani jeho sľuby v súvislosti s kauzou Gorila nebudú viac zaťažovať politiku KDH.

■ NIET STRANY STREDU

Lipšic pochopil – a možno mu to našepkali prieskumy verejnej mienky, ktoré si dával o sebe zhotovovať –, že najlepším spôsobom, ako získať voli-

čnosť, je plniť ich očakávania. Zaradil sa medzi tvrdých odporcov Vladimíra Mečiara a pomocou neviditeľnej ruky, rozosievajúcej demokraciu po svete, úspešne profitoval z tejto agendy. V úsilí dištancovať sa od nepríjemnej kauzy podplácania poslancov počas druhej Dzurindovej vlády sa mu podarilo „uprimným“ doznáním priam hrdinsky vycúvať zo šlamastiky. Lipšic vycítil, že boj s korupciou by mohla byť tá správna téma na získanie voličov. Pohráva sa s ňou, lebo je to nesmierne tvárna agenda. Je to zbraň hromadného manipulovania s verejnou mienkou, bez nebez-

ANALÝZA

pečenia z neúspechu. Lebo boj s korupciou je fakticky neuchopiteľný...

Odchody z KDH nie sú ojedinelé. Ako prví odišli národovci Viliam Oberhauser s Jánom Klepáčom; začiatkom roku 2008 tvrdé jadro hnutia Vladimír Palko, František Mikloško, Pavol Minárik a Rudolf Bauer. Lipšic patril do tohto názorového prúdu, a preto bolo prekvapením, že neodšiel s nimi, ale vyhlásil, že sa pokúsi zmeniť hnutie znútra. Na politiku KDH sa to však v nasledujúcom období nijako neprejavilo. Navonok nevykazuje žiadne zmeny. Javí sa ako konsolidovaný celok, ktorý si volí predsedu vždy podľa toho, koho odporučí odchádzajúci líder hnutia, čím

je zabezpečená kontinuita. Ak sa Lipšic čímsi líšil od spolustraníkov, tak akurát neočakávanými vyhláseniami a schopnosťou zaujať nimi na tlačovkách, a teda aj verejnosť.

Predseda KDH Ján Figeľ označil odchod Lipšica a Žitňanskej za štiepenie pravice. Lipšic si v praxi vyskúšal, čo platí na voličov. Ale čo zaberá na popularitu jednotlivcov, nemusí platiť pre stranu. A je nepochybné, že o založenie novej strany sa Lipšic pokúsi. Veď pravica je po vyčistení politickej scény od HZDS a SNS taká vyprahnutá, bez motivácie, že sa priam ponúka priestor na vznik ľudovej strany. Lenže Lipšicovi nič nie je vzdialenejšie než ľudová politika. Skôr Frešo z SDKÚ by mohol v tomto smere niečo urobiť, keby sa pravícove strany tak veľmi neupísali liberálno-internacionálnym hodnotám. Pri živote ich takmer dvadsať rokov udržiaval ideologický nepriateľ, paradoxne s národne, s kresťanskou a so sociálne orientovanou politikou. Takej strany, strany stredy, dnes v parlamente niet.

■ VYČERPANÁ OPOZÍCIA

Bezradnosť v stredopravom priestore vidí aj František Mikloško. Podľa neho sa stredopravý priestor vyčerpá. To je fakt. Veď neprichádzal s ideami, iba s vidinou boja proti politickému nepriateľovi. S Mečiarom je dobojované a nových

impulzov niet. Priam komicky pôsobí ustavičné zdôrazňovanie poslancu I. Štefanca z SDKÚ o tom, že Slovensko má vládu jednej strany. Pripomína to spôsobom, akoby táto skutočnosť nebola výsledkom demokratických volieb, ale násilne nastolenej diktatúry jednej strany. Čo má táto mantra spôsobíť v hlavách voličov, je evidentné.

Mikloško tvrdí, že bude veľmi dlho trvať, kým niekto postupne presvedčí voličov a nájde niečo, čo bude nový ideál pravice. Lucia Žitňanská naznačila cestu – justícia. Prehrala však súboj o pozíciu lídra SDKÚ s Frešom, ktorý má pragmatickejšie videnie politiky. Na komunálnej úrovni je úspešný. Rozdiely medzi politickými stranami dnešnej opozície sú také výrazné, že je nepredstaviteľné, aby vytvorili spolupracujúcu pravicu. Napokon, odskúšali si to v minulom volebnom období. Ich koalícia stroskotala ani nie po dvoch rokoch. Lipšic vycítil príležitosť a pokúsi sa vytvoriť stranu so širokou podporou medzi pravícovými voličmi. Jeho štýl vyhovuje najmä mladým ľuďom, voličom KDH. Vidia v ňom nebojácného politika, schopného vyjadrovať sa k problémovým témam. A v tom je problém. Len vyjadrovať sa. Načas mu to môže zachrániť politickú kariéru, ale súčasne pochovať KDH. Lipšic sa v KDH stáva tým, čím Beľousovová v SNS.

Eurobondy sú len náplasť, ale nie liek na dlhovú krízu, v ktorej sa ocitla Európa Grécko je odstrašujúci príklad zlých politických rozhodnutí

Oto BALOGH – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Neformálne stretnutie politických lídrov členských štátov Európskej únie (EÚ) uprostred mája toho roka bolo akýmsi predkolom blížiaceho sa samitu v Bruseli (28. – 29. jún 2012), ktorého hlavnými témami majú byť podpora hospodárskeho rastu EÚ a problematika eurobondov. Stretnutie prinieslo zhodu vo viacerých oblastiach, ale nič nezmenilo na fakte, že pripravované opatrenia vážne problémy eurozóny skôr odsúvajú, než riešia.

Júnový samit politických lídrov Európy sa bude konať v čase, keď budú známe výsledky parlamentných volieb v Grécku (17. 6. 2012), ktoré môžu výrazným spôsobom ovplyvniť ďalší osud kolísajúcej modernej európskej kultúry. Grécko je pre obrovskú zadlženosť na pokraji krachu a v Európe silnejú hlasy, podľa ktorých do eurozóny nikdy nemalo byť prijaté.

■ ROZDELUJÚCI RECEPT

Receptom na vyriešenie problémov eurozóny má byť emisia spoločných európskych dlhopisov, tzv. eurobondov, garantovaných všetkými štátmi Únie, v ktorých sa platí eurom. Ich zavedenie presadzuje Francúzsko na čele s novým prezidentom F. Hollandom, podporované prezidentom Európskej komisie J. M. Barrosom. Existencia eurobondov by znamenala čiastočnú stratu fiskálnej suverenity členských štátov EÚ a prvý krok k federalizácii Európy. Francúzsky návrh naráža na odpor Nemecka, ktoré už ďalej nie je ochotné platiť dlhy za Grékov. Nemci presadzujú štruktúrne reformy, škrtanie výdavkov, zodpovednú rozpočtovú politiku a odmietajú financovať ďalší rast eurozóny novými dlhmi. Za zavedenie eurobondov sú okrem Francúzska najmä štáty, ktoré majú problém s rozpočtovou

disciplínou a s vysokým štátnym dlhom (Španielsko, Portugalsko, Belgicko). Odmietavý postoj Nemecka je logický, keďže na zavedení eurobondov by strácalo 90 miliárd eur ročne, kým zadlžené štáty by na ich zavedení získali. Okrem zvýšenia úrokov z vlastných dlhopisov sa Nemecko obáva aj zníženia tlaku na rozpočtovú disciplínu zadlžených štátov.

■ HAZARD ČI RIEŠENIE?

Kým Nemecko volá po šetrení a zásadne nesúhlasí, aby si v prípade zavedenia eurobondov požičiavalo za rovnakých podmienok ako trebárs Grécko, jeho oponent Francúzsko presadzuje politiku súčasného znižovania výdavkov a podpory hospodárskeho rastu. Poradca prezidenta Hollanda P. Aghion dokonca vyhlásil, že Grécku a ďalším štátom z juhu Európy (Portugalsko, Taliansko, Španielsko) treba odpustiť ďalšiu časť dlhov, aby mohli opätovne hospodársky rásť. Takýto postup však znamená ďalšie zadlžovanie a ďalšie problémy z dlhodobého hľadiska a naráža na zásadný odpor Nemecka. Nemci nesúhlasia ani s priamou sanáciou bánk z peňazí akumulovaných v dočasnom a trvalom eurovale. Podľa vyjadrenia premiérky A. Merkelovej budú štát za zotrvaním Grécka v eurozóne iba

v prípade, ak si Grécko bude plniť svoje záväzky voči medzinárodným inštitúciám. Zavedenie eurobondov považujú skôr za morálny hazard než za riešenie.

■ PROBLÉM PROBLÉMOV

Grécko je v rámci problémov eurozóny problémom najväčším. V jeho prípade žne Únia ovocie opakovaných zlých rozhodnutí politic-

kých elit. Napriek miliardám eur, ktoré Únia naliela do gréckej ekonomiky, sa jeho situácia neustále zhoršuje a k moci v štáte (a nielen v Grécku) sa derú tzv. populistické politické strany odmietajúce ďalšie škrtky a uťahovanie opaskov. Ak uspejú v júnových predčasných voľbách, Európa bude stáť pred problémom, ktorého dobré riešenie prakticky neexistuje. V tej chvíli sa hrozba vystúpenia Grécka z eurozóny priblíži k istote. Eurozóna bude stáť pred riadeným rozpadom a vytvorením novej eurozóny na čele s Nemeckom. V nej by sa ocitli štáty so zdravou ekonomikou a jej pravdepodobným členom by sa mohlo stať aj Slovensko vzhľadom na exportný charakter svojej ekonomiky a jej silnú previazanosť s Nemeckom. Aj keď to zatiaľ vyzerať, že sme skôr na strane Francúzska...

Odchod Grécka z eurozóny by bol pre samotné Grécko najlepším riešením a súčasne by minimalizoval hrozbu prenosu gréckej náky na ďalšie ohrozené štáty eurozóny. Dlhová, a teraz už aj menová kríza, v ktorej sa zmieta Európa, je výsledkom dlhodobej nezodpovednosti a nečinnosti politických elit, ktoré pri riešení „podstatných“ tém ako globalizácia či multikultúrnosť zabudli na korektné narábanie s číslami, na ktorých stojí každá ekonomika.

Na ochranu našej materinskej reči zápalisto vystupoval už Ľudovít Štúr, napríklad v prejave na uhorskom sneme 15. januára 1847 – „... každý učiteľ z každodennej skúsenosti zná, že je reč materinská najlepšia, najspôsobilšia...“ Dnes sa do našej materinskej reči postupne dostávajú cudzie výrazy a prerastajú ňou ako metastázy. Najväčšie škody na našom štátnom jazyku spôsobujú úradníci a úradnícky mysliaci tvorcovia textov.

Ubráňme našu slovenčinu!

Veľmi dobre poznáme „prevádzanie prác“, „realizáciu činnosti“, „šetrenie trestných činov“ a im podobné rečové paškvily. Do tejto kategórie patrí aj slovné spojenie „rovná daň“. Do nášho administratívneho jazyka ho bezcitne implantoval bývalý minister financií Ivan Mikloš. „Rovná daň“ je totiž otrockým prekladom pôvodného odborného termínu z angličtiny. To však nijako nemôže ospravedlniť používanie takéhoto výrazu v našej slovenčine. Najmä v prostriedkoch masovej komunikácie, ktoré sú zo zákona povinné používať spisovnú podobu štátneho jazyka. Nech si však politici a nevedomí novinári naďalej sami v očiach vzdelanej verejnosti znižujú svoj odborný kredit. Na druhej strane – Slovenské národné noviny si dali to minimum práce a zisťovali, či slovné spojenie „rovná daň“, v týchto dňoch a týždňoch v médiách mimoriadne frekventované, je jazykovo korektné alebo nie. Už v roku 2005 totiž jazykovedec, doktor Matej Považaj tvrdil, že: „V súvislosti s daňou z príjmu sa stretáme so spojením rovná daň. Toto spojenie sa v zákone o dani z príjmov nepoužíva. V ňom sa píše iba o sadzbe dane, ktorá je 19-percentná. Spojenie rovná daň ani ako neoficiálne pomenovanie však nie je vhodné, lebo prídavné meno rovný má predovšetkým význam ‚priamy‘, napr. rovná čiara alebo ‚nevychylujúci sa z roviny‘, napr. rovný terén. Z hľadiska zrozumiteľnosti je vhodné spojenie jednotná sadzba dane, skrátené jednotná daň, alebo rovnaká sadzba dane, skrátené rovnaká daň.“ Oponenti však alibisticky tvrdia, že „rovná daň“ je takzvaný terminus technicus, teda výraz, ktorý v našom jazyku zdomácnel. Preto sme sa obrátili na Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied a od jeho odborníčky, doktorky Kataríny Kálmánovej, sme dostali toto aktuálne jazykové usmerenie: „Z hľadiska všeobecnej zrozumiteľnosti a jednoznačnosti považujeme naďalej za primerané používať namiesto prídavného mena rovný v spojení rovná daň prídavné meno rovnaký, teda rovnaká daň. Pravda, mohlo by sa hovoriť aj o jednotnej dani. V daňových zákonoch sa používa slovné spojenie rovnaká sadzba dane. V oficiálnych jazykových prejavoch by sa malo používať toto spojenie. Spojenia rovnaká daň či jednotná daň sú v porovnaní s oficiálnym pomenovaním rovnaká sadzba dane skrátené neoficiálne jazykové prostriedky.“

Ivan BROŽÍK

Trnavský kraj pripravuje na počesť jubilea cyrilo-metodskej misie vyše dvesto podujatí Programová konferencia o odkaze svätých solúnskych bratov

Text a foto: Tibor B. HAČKO

Trnavský „maticný“ samosprávny kraj koncom vlaňajšieho roka zriadil pracovnú a expertnú skupinu na prípravu osláv významného výročia spojeného s príchodom vierozvestcov – svätých Cyrila a Metoda. Jej cieľom bolo a je šíriť v prostredí škôl všetkých stupňov, v spoločenskom a kultúrnom prostredí odkaz solúnskych bratov, ktorí priniesli našim predkom písmo, vďaka ktorému slovenská spisba pevne zakotvila v svetovej kultúre od civilizáčného úsvitu. K tomuto jubileu a 149. výročiu založenia Matice slovenskej bola venovaná minulý týždeň Programová konferencia v Trnave. Do kalendára podujatí na tento a nasledujúci rok v trnavskom regióne zaradili takmer dvesto akcií s cieľom neustále si pripomínať najdôležitejší medzník v dejinách slovenského národa.

Slovensko má dôvod na hrdosť. Čím viac sa zahľadíme do minulosti, tým viac nás udivuje húževnatosť, pracovitnosť našich predkov. Ich prirodzený talent pre umenie a hlboký cit pre kultúru je obdivuhodný. Len my sa ako nevďační potomkovia v súčasnosti akosi nevieme vtiesnať do vlastného prostredia. Vžívame chybné méty, nakupujeme a preplácame cudzie a devalvované hodnoty, neustále sa náhlime za nič nehovoriacim oparom a našich obdivuhodných tradícií sa zbavujeme. Aj týmto povzbudzujúcim a súčasne pichľavo adresným príhovorom sa na účastníkov konferencie obrátil arcibiskup Róbert Bezák vo svojom príhovore Aktuálny odkaz sv. Cyrila a Metoda pre našu súčasnosť. Pred necelou stovkou účastníkov svojimi typicky pokojnými, avšak dôraznými myšlienkami nastolil smer, ktorým sa musí uberať slovenská kultúrna obec reprezentovaná najmä školstvom a štátnymi inštitúciami. Arcibiskup Bezák zároveň dodal, že solúnski bratia sú tí, ktorí nám personalizovali a poslovenčili vieru a samotného Boha. Je neuveriteľné, s akým zánietením sa práve naša školská inteligencia borí v prostredí, ktoré by jej malo byť životadarné. Nezriedkavo je tomuto odkazu a týmto myšlienkam iba vlažne naklonené a, žiaľ, neraz aj protismerné.

■ ŠTAFETA NADŠENIA

Nadšenie s úprimnosťou sú základom, na ktorom sa cyrilo-metodska tradícia udržala až po dnešné dni. Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč vyzdvihol odhodlanie a prístup miest-

nych samosprávnych orgánov v prednáške Cyrilo-metodska tradícia v Matici slovenskej. Jeho úprimné slová museli predstaviteľov kraja hriať i potešiť: „Bo-

Na konferencii bol aj predseda Matice (vpravo), vedľa neho trnavský župan T. Mikuš.

daj by všetky kraje k tejto významnej udalosti pristupovali ako kraj Trnavský. Trnavčania na čele so županom Tiborom Mikušom, v úzkej spolupráci s pánom arcibiskupom Róbertom Bezákom sú s prípravou na oslavy 1 150. výročia príchodu vierozvestcov na Veľkú Moravu najďalej. A predbehli aj celoštátne aktivity. Taká programová konferencia, akú ste pripravili, je prvou na Slovensku. Všetka česť Trnavčanom. Som veľmi rád, ako to robíte.“

■ KORENE ÚSTAVY

Predseda Trnavského samosprávneho kraja (TSK) Tibor Mikuš vystúpil s prednáškou Cyrilo-metodska tradícia

na území Trnavského samosprávneho kraja: „Cyril a Metod priniesli na Slovensko princípy, ktoré pretrvávajú a na ktoré sa dnes odvoláva aj naša ústava.“

konštatoval. Zdôraznil, že región má živý vzťah k tradíciám a hodnotám. Cyrilo-metodskú zmienku v ústave máme práve zásluhou profesora Milana Čiča, vedúceho kancelárie prezidenta republiky. V programe ďalej odzneli príspevky Jozefa Matúša, rektora Univerzity sv. Cyrila a Metoda, Pavla Zemka, profesora Karola Poláka, profesora Mareka Šmida, Rastislava Hargaša, Vendelína Plevu, Emila Kuchára a historika Petra Muľka. Viaceré vystúpenia sa venovali rozvoju vzdelanosti a zachovaniu cyrilo-metodskej tradície v každodennom živote. Všetky referáty budú publikované v zborníku, ktorý by mal vyjsť do konca júna tohto roka.

■ PRÍPRAVY V CENTRE

Národné maticné slávnosti odštartujú 7. júna v Martine vernisážou Matice slovenská 1863 – 2013 a sú súčasťou Roka Matice slovenskej. V programe Veniec víťazov, ktorý bude v evanjelickom kostole na Memorandovom námestí, vyhlásia organizátori výsledky celoslovenskej súťaže Maticná esej. Na 15. júna sa pripravuje Deň otvorených dverí Matice slovenskej ako súčasť tradičných Turčianskych slávností folklóru (15. – 17. júna). Slávnostné vyvrcholenie Národných maticných slávností bude 7. júla v priestoroch martinského amfiteátra. V pestrej paletе sú zahrnuté vystúpenia folklórnych súborov z celého Slovenska, vrátane Lúčnice, orchestra Zlaté husle a Babjakovcov. Vo večernom galaprograme sa predstaví aj hudobná skupina Gladiátor, Desmod, Dara Rolins a ďalší. Slávnosti sú už tradične spojené s mnohými sprievodnými akciami – napr. ukážky a výučba tradičných ľudových remesiel, ľudový workshop, ukážky historického šermu, ukážka historických vozidiel, razenie mincí s logom MS, prezentácia matickej a vydavateľskej činnosti, tvorivé dielne, Maticná kvapka krvi a podobne. Zároveň sa bude konať verejná zbierka na záchranu hradu Krásna Hôrka. Slávnosti ukončí v nedeľu 8. júla slávnostná bohoslužba a svätá omša. Pamätný deň Matice slovenskej bude posledným podujatím Národných maticných slávností 4. augusta. Všetky podujatia sú prístupné verejnosti bezplatne. V Slovenských národných novinách 23 uverejníme kompletne komuniké prijaté na trnavskej konferencii.

Matica slovenská môže byť pre oficiálnu štátnu politiku trvalo nastavené zrkadlo

Zlatá stredná cesta je pre vládu na osoh

JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ, tretí predseda slovenskej vlády po zamatovej revolúcii v roku 1989. V júni 1992 premiérske kreslo opustil. Bolo to v čase, keď ho striedal Vladimír Mečiar. O poldruha roka neskôr sa rozdelila federácia. Jeho postoj k rozdeleniu bývalého spoločného štátu dodnes vníma verejnosť nejednoznačne. Hoci hlásal víziu samostatnej stoličky a hviezdičky pre Slovensko v Európskej únii, mnohí tvrdia, že bol proti rozdeleniu a proti samostatnému štátu Slovensko. Jeho strana KDH v Slovenskej národnej rade jednoznačne hlasovala proti parlamentným krokom, ktoré smerovali k samostatnosti. Aktuálne sa jeho meno skloňuje s blížiacimi sa prezidentskými voľbami na Slovensku.

Zhovárал sa: Ivan BROŽÍK - Foto: www.chelemendik.sk

• Ako to teda bolo s vaším postojom k samostatnosti Slovenskej republiky v čase, keď sa lámali ľady?

Prvým predpokladom osamostatnenia sa Slovenska bola porážka komunizmu. Dúfam, že nikto z čitateľov Slovenských národných novín nespochybňuje môj podiel na porážke komunizmu v bývalom Československu – a osobitne na Slovensku. Po páde komunizmu som prvý na Slovensku vyhlásil program samostatnej stoličky a hviezdičky pre Slovensko v integrovanej Európe. Vyhlásil som to preto, že som jednoducho vedel, že samostatné postavenie Slovenska v integrovanej Európe je najlepšou zárukou jeho – nášho najrýchlejšieho napredovania v budúcnosti. Zároveň som si bol vedomý, že samostatnosť Slovenska sa môže uskutočniť iba vo väzbe na integráciu v Európe, pretože inak by sme sa stali terčom nárokov takmer všetkých okolitých štátov. Takýto tlak na seba by samostatné Slovensko mimo integrovanej Európy nebolo schopné zvládnuť. Veľmi rýchlo však na Slovensku začal politicky dominovať Vladimír Mečiar so svojou politikou. Opäť, na základe svojich skúseností z politiky a poznania medzinárodného prostredia, bolo mi jasné, že s Mečiarovou politikou sa Slovensko do integrovanej Európy – teda do dnešnej Európskej únie – nedostane. Akúkoľvek súťaž s Vladimírom Mečiarom o tzv. národnú politiku na Slovensku by som bol prehral. Jediným východiskom, nie pre mňa, ale pre Slovensko, bolo zaujatie opozičného stanoviska oproti Vladimírovi Mečiarovi a príprava na prevedenie Slovenska na politickú dráhu, ktorá by bola prijateľná pre dnešnú Európsku úniu. Všetky moje politické hodnotenia z toho obdobia čas potvrdil. Potvrdilo sa, že Slovensko na čele s Mečiarom by Európska únia medzi sebou neprijala. Svedčia o tom dve otvorené nóty Európskej únie do Bratislavy a svedčili o tom aj súkromné alebo verejne vyjadrenia politikov Európskej únie o vtedajšom Slovensku. Politickú porážku Vladimíra Mečiara vlastnými vnútornými silami Slovenska, nie za pomoci zahraničia, bolo treba urýchliť čím skôr, a to vykonalo KDH práve robením opozičnej politiky proti Mečiarovi. Vďaka vtedajšej politike KDH, na čele ktorého som stál, sa Slovensko dostalo spolu s ďalšími štátmi do Európskej únie a dnes patrí v nej medzi úspešné členské štáty. Voči pomerom v Európskej únii možno byť kritický, a ja svoju kritiku aj verejne vyjadrujem, no je stále najlepším riešením pre Slovensko. Považujem sa za vlastenca Slovenska a svoje vlastenectvo som dokázal svojou politikou, ako aj občianskou činnosťou.

• Dvadsať rokov slobodného Slovenska neznamená zároveň dvadsať rokov slovenskej demokracie. V ktorých obdobiach podľa vás pokrývala, ak nie priam krivala, a malo Slovensko za tých dvadsať rokov naozaj aspoň jednu demokratickú, nielen demokraticky zvolenú vládu v zmysle tradičného chápania demokratických štátnych zriadení?

Slovensko zažilo za dvadsať rokov dva druhy ohrozenia demokracie. Jedno ohrozenie spočívalo v priamom použití mocenských zložiek štátu na ohrozenie slovenských občanov. Najzávažnejším príkladom je únos Michala Ková-

ča ml. SIS-kou v roku 1995, ako aj zavraždenie Róberta Remiáša. Do tejto kategórie patrí aj znemožnenie vyšetrovania únosu mladého Kováča odstraňovaním vyšetrovateľov alebo udelenie amnestie vrahom Róberta Remiáša. Druhé ohrozenie demok-

racie spočíva v uplatňovaní tzv. politickej korektnosti, keď sa niektoré pojmy alebo názory nedajú slobodne vyjadriť v tom zmysle, že kto také názory vyjadri, síce nie je trestne stíhaný, ale do vedúcich médií sa už viacej nedostane. Za slobodu však vždy a v každom spoločenskom zriadení bolo potrebné bojovať, a tak to bude aj do budúcnosti. Takže netreba strácať hlavu.

• Vo výkonnej politike ste predstavovali cestu kresťanskej demokracie. Tá sa však počas dvadsiatich rokov vlastného politického príbehu na Slovensku nedokázala presadiť napriek tomu, že Slovensko je kresťanská krajina, má kresťanské tradície a väčšina jeho obyvateľov sa hlási ku kresťanskej viere. Spočíva chyba v kresťanských stranách alebo v ich politike či politikoch? Je ich posolstvo nezrozumiteľné alebo iba kabinetné? A prečo sa slovenská kresťanská demokracia nedokázala definovať zároveň aj ako sociálna a ľudová a ponúka zväčša len nepresvedčivý obraz akejsi zásadovej a reformnej „pravice“?

Kresťanskodemokratická politika je príliš iná od zaužívanej politiky či v komunizme alebo aj po páde komunizmu, a to je hlavná príčina, že nezískava väčšiu politickú podporu. Základný smer kresťansko-demokratickej politiky však nakoniec štát prijal, pretože sa ukázalo, že je to najlepší smer. Už som zaznamenal viackrát v médiách, keď autori článkov poznamenali, že KDH síce nezískalo volebnú väčšinu, ale jeho politika sa nakoniec presadila. Položím niektoré kontrolné otázky. Hlásalo KDH vždy politiku samostatnej stoličky a hviezdičky pre Slovensko? Má Slovensko svoju stoličku a hviezdičku? Robilo KDH od začiatku politiku vstupu Slovenska do dnešnej EÚ? Vstúpilo Slovensko do EÚ?

Robilo KDH politiku podpory súkromného podnikania, ale zároveň s posilňovaním sociálnych istôt pracujúcich? Dostávali za mojej vlády učiteľia jediný raz najvyššie platy v celom Československu? Dostalo zdravotníctvo iba za mojej vlády vyrovnané hospodárenie v tom zmysle, že pri odovzdávaní vlády nemalo žiadny deficit? Požadovalo KDH 3-ročnú materskú dovolenku už

by som prispôbil v rámci možnosti daných Európskou úniou tak, aby sme dosahovali potravinovú sebestačnosť aspoň na nejakých 60 – 70 percent.

• Slovenská zahraničná politika prešla akými saltom mortale – z jednoznačne kedysi prosovieckej politiky sa zrazu preorientovala na ani nie prozápadnú, ale doslova proamerickú. A to tak, že posadnutosť všetkým americkým a anglofónnym sa prevládila aj do ekonomiky, kultúry, dokonca mladšia generácia preberá už aj životné obyčaje a vyjadrovanie z amerických vzorov. Nechýba v našom živote trochu viac civilizácie Puškina, Lermontova, Dostojevského, Lomonosova či Mendelejeva? Rusko a štáty regiónu bývalého ZSSR sú stále „ríšou zla“?

Na túto otázku vlastne ani nemusím odpovedať. Som predsedom Slovensko-ruskej spoločnosti, som nositeľom ruského štátneho vyznamenania Rad priateľstva, opakovane sa vyjadrujem v médiách priateľsky o Rusku a bol som kritický k vstupu Slovenska do NATO. Je potrebné, aby som ešte niečo hovoril?

• Slovensku sa finančná a následne hospodárska kríza nijako nevyhýba. Únia má problém zvládnuť vlastnú existenciu a jej pomoc je určená najmä na hasenie už horiaceho Grécka a tlejúceho Talianska, Španielska či Portugalska. Slovensko sa muselo stať garantom tejto pomoci a nemôže samé v ťažkostiach pomoc od Bruselu očakávať. Zámerie sa s investíciami práve netrhá. Sú tu však projekty, ktoré prichádzajú z Východu v podobe návrhov a ponúk. Predloženie širokorozhodnej trate napríklad. „Pravicoví“ ekonomovia tradične ohŕňajú nos nad projektmi z Ruska, nebudaj aj z Číny. A to je jemný výraz. Aký názor na takéto investície, prípadne ich možnosť, máte vy?

Predloženie širokorozhodnej z Košíc do Bratislavy som ako prvý na Slovensku verejne podporil v médiách.

• Vráťme sa aj do histórie, bližšej a vzdialenejšej. Tou prvou je obdobia prvej Slovenskej republiky. Jej posudzovanie sa stalo tradičnou politickou a politologickou slovnou vojnou. S objektívnym hodnotením to však nemá nič spoločné. Ani váš názor si zrejme nemôže robiť nárok na to, aby sme ho vyhlásili za objektívny, ale môže obohatiť názorové spektrum. Vy osobne v tom období vnímate aj určité pozitíva popri negatívach, ktoré ste nikdy nezamličkávali.

Prvá Slovenská republika z rokov 1939 – 1945 má skutočne pozitíva aj negatíva. Začnem pozitívami. V historickej publicistike sa konštatuje, že slovenský štát z rokov 1939 – 1945 posilnil sebavedomie Slovákov, že sú schopní uradiť si vlastný štát. Vychádzajú knihy, a to nie iba od priaznivcov prvej Slovenskej republiky, z ktorých jasne vyplýva, že v tom období sa vyvinuli na Slovensku umenie a kultúra, ktoré potom dominovali až do 70. rokov, jednoducho kým umelci, ktorí sa presadili v tom čase, neodišli do penzie. Počas prvej Slovenskej republiky začali účinkovať herci ako Július Pántik, František Dibarbora, Mikuláš Huba, Margita Česányiová a ďalší. Vo výtvornom umení sa presadili Ľudovít Fulla, Martin Benka, Miloš Bazovský. Úspech dosiahli skladby Jána Cikkeru, Mikuláša Schneidera-Trnavského. Na druhej strane protizidovské zákonodarstvo aj praktické opatrenia po-

činajúce ich izoláciu na Slovensku až po vyvezenie do koncentračných táborov boli zločinom. Taktiež vyhánanie Čechov na začiatku Slovenského štátu bolo zločinom a hlúposťou zároveň. Česi sú náš strategický spojenec. V druhej polovici vojny, keď jej výsledok bol jasný, bolo potrebné vyvieť slovenský štát z nemeckého tábora. Vtedajšie vedenie prvej Slovenskej republiky, vrátane prezidenta Tisa, si túto historickú nevyhnutnosť dostatočne neuvedomovalo. Nakoniec sa vyvedenie slovenského štátu z nemeckého tábora uskutočnilo ako-tak povstaním. Povstanie tak ako sa udialo, bolo druhým najhorším spôsobom odpútania sa Slovenska od Nemecka. Prvým najhorším by bolo už iba zotrvanie v nemeckom tábore bez odporu. Povstanie Nemci vojensky porazili. Historik Ľubomír Lipták píše, že keby povstanie nebolo vojensky porazené, Slovensko by mohlo vstupovať po vojne do Československej republiky ako rovnoprávny partner. Toto je moje stručné zhrnutie vašej otázky, ktorá sa týka celej historickej etapy.

• Ako by si Slovensko malo usporiadať svoje vzťahy s Vatikánom, ako by sa malo vyrovnávať s vlastnou konfesionalnosťou a ako by sa malo postaviť k odkazom svätých vierozvestcov?

Je dobré, že Slovensko má základnú zmluvu s Vatikánom. Takúto zmluvu má väčšina európskych štátov. Pripomínam, že ako člen prvej Dzurindovej vlády som pôvodne nehlasoval za vládny program, pretože uzavretie tejto zmluvy v ňom nebolo. Na Slovensku je náboženská sloboda a väčšie problémy pri usporiadaní vzťahu štátu s cirkvami nevidím. Sv. Cyril a Metod rozšírili obzor našej národnej existencie, pretože prišli z Byzancie, ale geopoliticky sme sa stali súčasťou západnej európskej civilizácie. Mimochodom, toto rozhodnutie urobil už kráľ Svätopluk, keď vyhnal Metodových žiakov. Jednoducho sa podvolil geopolitickému tlaku. Asi sa mu nechcelo a ani si netrúfal postaviť sa na odpor. Východný rozmer našej civilizácie prislúšnosti, ktorý reprezentujú sv. Cyril a Metod v našich dejinách, stále existuje a opakujem, že rozširuje náš civilizačný, geopolitický a kultúrny rozmer. Ako advokát som zastupoval Dom Matice slovenskej v Komárne o postavenie súsošia sv. Cyrila a Metoda v Komárne. Dom MS spor s mestom vyhral.

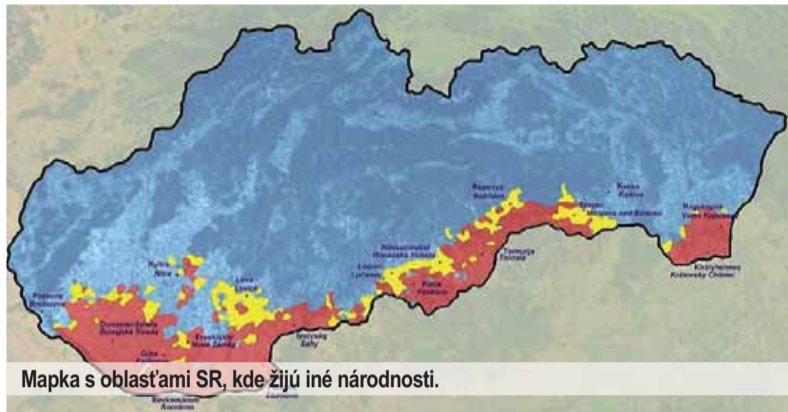
• Ak by ste v súčasnosti boli predsedom vlády SR, aký politický či osobný vzťah by ste mali k Matici slovenskej a akou cestou by sa podľa vás mala uberať?

Matica slovenská je ľudovou organizáciou v najlepšom zmysle slova. Preto vždy bolo a určite aj bude napätie v jej vzťahoch s vládou. Na jednej strane Matica slovenská by mala aspoň študovať celožltatné až geopolitické pomery Slovenska a na základe takého štúdia tlmíť svoju radikálnosť a podriať ju určitej realnej politike. Pokus o premenu rýdzo matických hesiel na štátnu politiku by priviedol Slovensko do takých vnútropolitických aj zahraničných konfliktov, ktoré by Slovensko nevydržalo. Deväťdesiate roky sú azda dostatočným poučením. Na druhej strane je dobré, ak si Matica zachová väčšiu národnú radikálnosť, ako je oficiálna štátna politika. Štátna politika bude mať potom v Matici svoje trvalé zrkadlo a väčšia radikálnosť Matice slovenskej postavená zoči-voči veľkej radikálnosti nepriateľov Slovenska umožní vláde vystupovať ako zlatá stredná cesta, a tým posilní postavenie vlády.

Práva a ochranu menšinám garantuje dvadsaťšesť právnych noriem

Nadštandardné postavenie národností u nás

V slovenských médiách, na rokovaniach politických strán a hnutí, ale aj v niektorých štátnych orgánoch sa v ostatnom čase často píše, diskutuje a rokuje o postavení a ochrane národnostných menšín a etnických skupín. Vzhľadom na to, autor a redakcia Slovenských národných novín chcú túto problematiku priblížiť našim čitateľom.

Mapka s oblasťami SR, kde žijú iné národnosti.

V Slovenskej republike žije okrem väčšinového slovenského národa i viacero národnostných menšín a etnických skupín. Po 1. januári 1993 im práva, ochranu a záruky základných práv a slobôd garantuje Ústava Slovenskej republiky. Základný zákon štátu venuje tejto problematike samostatný štvrtý oddiel pod názvom Práva národnostných menšín a etnických skupín, umiestnený v druhej hlave nazvanej Základné práva a slobody.

■ ÚSTAVNÉ GARANCIE

Ústava zaručuje tieto práva v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovaným v Európe. Článok 33 ustanovuje, že príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine a etnickej skupine nesmie byť nikomu na ujmu. Článkom 34 sa zaručuje občanom patriacim k národnostnej menšine a etnickej skupine všestranný rozvoj, právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie. Zaručuje sa tiež právo na osvojenie štátneho jazyka, právo na vzdelanie vo vlastnom jazyku, právo používať materinský jazyk v úradnom styku, ako aj právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.

Výkon týchto práv nesmie však viesť k ohrozovaniu zvrchovanosti a územnej celistvosti Slovenskej republiky ani k diskriminácii jej ostatného obyvateľstva.

■ MEDZINÁRODNÉ DOKUMENTY

Slovenská legislatíva sa v tejto oblasti opiera o Všeobecnú deklaráciu ľudských práv z decembra 1948, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z novembra 1950, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z decembra 1966, Deklaráciu OSN o právach osôb patriacich k národnostným alebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám z decembra 1992, dokumenty KBSE z Helsínk, Viedne, o Kodanský protokol aj o najnovší dokument – Rámcový protokol o postavení národnostných menšín, ktorý schválil Výbor ministrov Rady Európy v novembri 1994.

Otázky postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín čiastočne upravujú aj iné právne predpisy, a to najmä zákon o sústave základných a stredných škôl (tzv. školský zákon), zákon o mene a priezvisku, zákon o matrikách, Občiansky zákonník, Trestný zákon, Zákoník práce a ďalšie – celkom 26

zákonov a právnych predpisov! K nim v roku 1999 pribudol zákon NR SR č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, ktorý bol v máji 2011 novelizovaný.

■ ÚČELOVÉ VÝKLADY

Aj keď spomínaný súbor právnych noriem a predpisov zabezpečuje postavenie a ochranu národnostných menšín a etnických skupín tak, aby si zachovali svoju národnú, kultúrnu a jazykovú identitu a rozvíjali sa vo svojej pestrosti, zložitú národnostnú problematiku u nás často zneužívajú najmä niektorí predstavitelia maďarskej národnostnej menšiny, ktorí vyvíjajú spoločensko-politický tlak na získanie územnej autonómie, aj keď s ňou ani jeden dokument medzinárodného charakteru neráta. V tomto smere treba jednoznačne zdôrazniť, že územia obývané príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín sú zmiešanými územiami, lebo tam žijú aj Slováci. Nie sú etnicky jednotlivo, ako sa to účelovo zvykne prezentovať. Len v dvoch okresoch (Dunajská Streda a Komárno) žije maďarská menšina vo väčšine, v ostatných okresoch je popri Slovákoch v menšine.

Územie Slovenskej republiky je jednotné a nedeliteľné teritórium zvrchovaného štátu, ktoré je vymedzené prirodzenými, historickými a medzinárodnými uznanými hranicami zapísanými do povedomia slovenského národa a príslušníkov národnostných menšín, ako i do povedomia obyvateľov susedných štátov, a nimi rešpektované a garantované medzinárodnými zmluvami.

■ V POLITICKOM RINGU

Právny poriadok SR zakotvuje, že každá národnostná menšina alebo etnická skupina má právo v súlade so zákonom o združovaní občanov združovať sa do politických strán a hnutí. Prostredníctvom nich sa môže uchádzať o účasť na štátnej moci, a to spôsobom, ktorý ustanovujú volebné zákony do zákonodarného zboru a do samosprávnych orgánov obcí.

Ministerstvo vnútra SR ako registračný orgán nemôže odmietnuť registráciu politickej strany, ktorá má v programe riešenie problémov ktorejkoľvek národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny, alebo ktorá by sa definovala na etnickom základe. Môže tak urobiť len vtedy, ak by jej program nebol v súlade s Ústavou SR a právnym poriadkom.

Národnostné menšiny a etnické skupiny sa rôznymi formami rovnocenne zúčastňujú na uplatňovaní štátnej moci. Spolu s ostatnými štátnymi občanmi, ktorí splnili zákonom predpísané podmienky, sa zúčastňujú na všeobecných voľ-

bách do Národnej rady Slovenskej republiky, miestnych a regionálnych zastupiteľstiev a takisto na miestnych či celoštátnych referendách. Príslušníci národnostných menšín a etnických skupín môžu byť podľa zákonom stanovených rovnakých kritérií pre všetkých občanov Slovenskej republiky volení za poslancov NR SR a ďalších orgánov štátnej moci. Ich prostredníctvom sa potom zúčastňujú na uplatňovaní štátnej moci a na riadení spoločnosti, čím sa podieľajú na zabezpečení jej demokratického fungovania. Prístup k výkonu štátnej moci je pre príslušníkov národnostných menšín obzvlášť otvorený na samosprávnej úrovni. Aj na tých jazykovo zmiešaných územiach Slovenskej republiky, kde tvoria väčšinu Slováci, sa vo viacerých obciach a mestách do funkcií starostov a primátorov volia príslušníci národnostnej menšiny (najmä maďarskej). Príslušníci národnostných menšín a etnických skupín sa prijímajú do štátnej a verejnej služby tiež na základe kritérií platných rovnako pre všetkých občanov SR.

■ ROVNÍ PRED SÚDMI

Popri špecificky menšinových právach zakotvuje Ústava SR i všeobecný princíp osobitnej právnej ochrany základných práv a slobôd v čl. 45 až 50. Súdna ochrana občana sa tu vlastne stáva základným atribútom právneho štátu. Pri zabezpečení ochrany základných práv občanov, ako aj práv národnostných menšín a etnických skupín, zohráva rozhodujúcu úlohu nezávislé súdnictvo, teda všeobecné súdy, ale tiež Ústavný súd SR. Ústava im tiež ustanovuje právne záruky, ako sú prezumpcia neviny, princíp rovnosti a objektivity. Tieto princípy rešpektuje celý právny poriadok Slovenskej republiky. Ak by došlo k porušeniu týchto atribútov, občan sa môže obrátiť na všeobecný súd so žiadosťou o ochranu. V prípade, že na všeobecnom súde neuspje, prípadne nie je spokojný s rozhodnutím, môže sa obrátiť aj na Ústavný súd SR, ako i Európsky súd pre ľudské práva.

Rozvoj minorít nezabezpečujú len právne predpisy, ale aj štátna politika. Podpora školstva, kultúry, masovokomunikačných a informačných médií a iných rozvojových aktivít sa deje prostredníctvom podporných programov, príspevkov a dotácií zo štátneho rozpočtu. Obce, ako aj právnické a fyzické osoby môžu takisto prispievať na rozvoj národnostných menšín a etnických skupín v tej-ktorej oblasti.

Môžeme zhrnúť, že ústavnoprávne postavenie, práva, ochrana a záruky národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskej republike sú nadštandardné tak v ústavnoprávnej oblasti, ako i v spoločensko-politickej a ústavnoprávnej praxi a to v súlade s medzinárodnými dokumentmi, čo vytvára optimálne predpoklady a podmienky na zabezpečenie ich seberealizácie a rozvoja, ako i na zachovanie ich jazykovej, kultúrnej a národnej identity.

Jaroslav CHOVANEC
Ilustrácia: SNN

Na malom Slovensku sa narodil a žil Samuel Jurkovič. Mal hlboké cítenie pre svojich rodákov v Sobotišti, ale aj na celom Slovensku. Rozmýšľal, ako pomôcť chudobnému ľudu prežiť biedu na vidieku. Svoje predstavy uskutočnil ako štyridsaťdeväťročný 9. februára 1845, keď založil prvý v histórii Spolok gazdovský ako svojpomocné družstvo.

Samuel Jurkovič sformuloval družstevné zásady

Kto siahol na matičný majetok

Sformuloval veľmi jednoduché a ľahko pochopiteľné zásady, ktoré zhrnul do desiatich bodov. Mnohé sú dodnes aktuálne a prevzali ich do svojich dokumentov aj terajšie podielové družstvá. Myšlienka družstevných sporiteľničných družstiev sa od nás rozšírila do celého sveta. V roku 1971 vzniklo medzinárodné združenie úverových družstiev pod názvom WOCCU (World Council of Credit Unions, Inc.), ktoré dnes združuje v takmer sto štátoch sveta 54 000 družstiev s vyše 186 miliónmi členov.

■ PRIVATIZAČNÉ ČACHRE

Po zmene politického systému v roku 1989 došlo k „rozdávaniu“ spoločenského bohatstva. Vznikli stovky privatizačných fondov, ktoré rôznymi podvodnými spôsobmi získali od občanov ich podiel na majetku štátu. Keď si nahrabali miliardy a stali sa vlastními stoviek najväčších podnikov, „zdvihli kotvy“ a zastavili sa až v „daňových rajoch“, kde investovali peniaze od ľudí do svojich zámkov, lodí, hotelov a žijú si tam prepychový život miliardárov. Takýto osud mal stihnúť aj privatizačný fond, ktorý niesol meno Matice slovenskej. Draví podnikatelia založili pod patronátom Matice slovenskej Podielové družstvo Slovenské investície. Prvým členom sa stal predseda Matice s číslom preukazu č. 1. Logo Investície srdca a rozumu a silueta Kriváňa sa stali blízke najmä matičiarom a zahraničným Slovákom. Veď prvé kancelárie PDSI boli v Domoch MS po celom Slovensku, ale aj v USA. Od vzniku PDSI začal vychádzať časopis Podielnik, ktorý prinášal informácie o úspešnom investovaní členských podielov do výnosných projektov. Prihovory predsedu MS, ktorý bol zároveň počas celého pôsobenia družstiev prvým podpredsedom, boli zárukou správneho investovania aj malých súm peňazí. Súčasťou družstiev sa stal aj Matičný fond a Národný poklad, čo bola významná garancia bezpečného investovania. Členovia PDSI sa každoročne zúčastňovali na Národnom výstupe na Kriváň, chodili na zájazdy po miestach našej národnej histórie, navštevovali pamätne štúrovské miesta, mohylu Štefánika, skanzeny – všetko, čo pripomínalo našu národnú históriu.

■ SAMÉ DOBRÉ SPRÁVY

Z vložených peňazí sa rozbehla výroba odmiňovacích systémov v Krupine. Časopis Podielnik prinášal fotografie z odovzdávania žieniného systému Božena prezidentom republiky, z návštev členov PDSI v Krupine, aby všetci videli, ako sa zhodnocujú ich peniaze... Správca databázy v každom čísle publikoval grafy o zhodnocovaní prostriedkov, o úspešnej činnosti nášho obchodníka s cennými papiermi Capital Invest, o ochrane našich vkladov prostredníctvom Garančného fondu investícií a nadnárodnej poisťovne Chartis, o pravidelnom predkladaní hospodárskych rozborov Úradu pre finančný trh a neskoršie aj priamo NBS. Tá schvaľovala každú zmenu Prospektu investícií, ktorý prvýkrát schválil ešte Úrad pre finančný trh. Každý rok sa pravidelne konali výročné členské schôdze, ktoré odobrovali správy o činnosti a plány na nasledujúce obdobie. Pri rozdeľovaní zisku Matičný fond dostával také výnosy, že mohol každoročne vyplácať svojim podielníkom výnosy. Prevažná väčšina členov PDSI si podiely na zisku nevyberala, ale ihneď ich vkladala na svoje členské alebo zmenkové vklady. Výstavba bytov v Bratislave, apartmánov vo Vysokých Tatrách, výroba športového auta Atack, celá výroba vo Way Industry v Krupine, budovanie bioelektrárni a ďalšie projekty, o ktorých pravidelne informoval Podielnik, utvrdzovali členov v správnom investovaní prostriedkov.

■ VZDUŠNÉ GARANCIE

V predstavenstvách družstiev boli od ich vzniku vedúci funkcionári MS, dokonca v Martine bolo eurodružstvo s výrazným vkladom priamo Neografie ako tlačiarenskeho podniku MS. Pracovníci Domov MS boli mandátnymi spolupracovníkmi PDSI, teda boli „garantmi“, že sme ako matičiari vo svojom družstve. Na poslednej výročnej členskej schôdzi 10. marca 2010 nás ubezpečili, že Capital invest zhodnotil naše vklady v plánovanej výške 8 percent a že ešte nad túto úroveň získal pre seba 40 000 eur. Mnohí členovia hneď po skončení schôdze vkladali nové vklady...

Preto sa pýtame, kto hazarduje s menom MS? Cez Matičný fond a cez štyri družstvá je postihnutých vyše dvetisíc členov MS, ale aj vyše tristo detí, ktoré do družstiev prihlasovali väčšinou starí rodičia. Predstavitelia Matice hovoria o navrátení Národného pokladu, ale ešte od nikoho sme nepočuli, že všetci členovia družstiev musia dostať svoje úspory do posledného eura. Oni neinvestovali do nikým nekontrolovaných nebankoviek typu BMG, Horizont a podobných, ale nadväzovali na národné, matičné, slovenské tradície! Preto čakáme odpovede na otázky: Prečo správca konkurznej podstaty za rok jeho pôsobenia nevolal riadnu schôdzu veriteľov a prečo ešte nebol zvolený veriteľský výbor? Prečo ešte nijaký súd nerozhodol o žalobách, ktoré boli podané ešte v roku 2010? Prečo všetci členovia družstiev dodnes neboli informovaní o situácii v družstvách? Prečo sa doterajšie vlády iba pozerajú na „bezzvládnosť“, ktorá tu vládne?

V čase, keď si pripomíname 150. výročie vzniku Matice slovenskej, musíme sa vžiť aj do situácie tých matičiarov, ktorí dodnes nechápu, čo sa udialo s ich peniazmi, ktoré vložili do Matičného fondu, prispeli na Národný poklad Slovenska, investovali svoje prostriedky, ktoré si odkladali na starobu do „matičného“ družstva Slovenské investície. Veď sa nestratilo z pokladne tisíc eur, ale celý majetok družstiev v objeme prevyšujúcom 26 miliónov, a to nie postupne, ale ani nie za mesiac – od 10. do 31. marca 2010!

Dezider KÓŇA
Autor je člen Matice slovenskej a člen PDSI (krátené)

Zoznam terchovských festivalov rozšírili majstrovstvá v príprave a jedení bryndzových halušiek

Vydarená a chutná haluškiáda v Terchovej

Text a foto: Igor VÁLEK

Prídu hostia zo zahraničia, priatelia z Nemecka, kolegovia z Francúzska... Už ste vymysleli program, chceli by ste ho vyzdobit' ešte večerou. Dobrým jedlom a špecialitou, ktorá charakterizuje našu kuchyňu a zároveň by bola chutnou bodkou za návštevou Slovenska. Čo teda na tanier? Predsa bryndzové halušky!

Jedlo, špecialitu, ktorá – keď je správne pripravená – nemá hádam seberovného súpera. Kto potreboval v danom slova zmysle inšpiráciu a či odbornú radu, mal počas posledného májového víkendu o program postarať. V rázovitej podfatranskej obci, slávnom rodisku zbojníka Jánošíka sa konal ďalší ročník populárnych Majstrovstiev sveta vo varení a jedení bryndzových halušiek. Už hádam kdesi pri Kostole sv. Cyrila a sv. Metoda „v ústredí“ bolo cítiť lákavú vôňu pražiaccej sa slaninky a počuť rezku hudbu. Šírili sa nezadržateľne ako vlna cunami, no epicentrom tohto slovenského „zemtrasenia“ bol areál Amfiteátra Nad Bôrami. Pridalo sa i počasie, slnko nešetřilo svetlom a teplom, nuž nečudo, že na výkony najlepších haluškárov zo Slovenska, podporených i súťažiacimi z Chorvátska a Maďarska, boli zvedavé viac ako štyri tisícky (čoraz viac vyhladených) divákov. O titul svetových šampiónov sa začalo bojovať s úderom 10. hodiny a všetky sily (do útoku) vrhlo 32 družstiev. Okolo kotlíkov a v nich to len tak lietalo. Jeden zo štvorčlenného tímu halušky varil, ostatní udržiavali oheň, poriadok a hladinu dobrej nálady a – akoby popritom – pripravovali škvarky. Z dvoch kilogramov

zemiakov musel kuchár (sám!) pripraviť 3,5 kila chutných bryndzových halušiek. Nie je to také jednoduché, ako by sa mohlo zdať, súťaž má pevný a nemenný „reglement“. Hovoriaci aj to, že porota hodnotí hygienu, estetiku, chuť, množstvo i nedodržiavanie technologického postupu, čo všetko sa odrazí v počte trestných bodov. Len za poranenie prstov pri strúhaní zemiakov ich môžete „vyfasovať“ až tisíciku!

■ KAMZÍK NA VRCHOLE

Minuloročné prvenstvo obhájilo družstvo Kamzík z Bratislavy, podobne ako viacerí víťazi individuálnych súťaží v jedení syrovej nite, pití žinčice a podobne. „Skoro 70 percent súťažiacich je stále rovnakých... Málokto si trúfne zjesť kilogram halušiek alebo vypiť liter žinčice. Keby bola väčšia rivalita, ale bohužiaľ nemáme chlapov, ktorí by to skúsili,“ podotkol riaditeľ pretekov Milan Holák. Sám hovorí, že ideálne halušky majú byť žlté – pozor, zemiakové a nie múkové! – s veľmi kvalitnou bryndzou a perfektne vypraženou slaninkou. Dodáva, že najčastejšou chybou je, že veľa súťažiacich sa ponáhľa a halušky nedovarí. Nestačí teda, aby halušky vyvrelí navrch, treba ich nechať povariť. Toľko skúsený odborník.

Neostáva iné, ako mu veriť a pridržať sa jeho rád i doma pri sporáku. Ešte k výsledkom. Celkový čas bratislavského družstva bol 14 minút 56 sekúnd. Mimochodom, na majstrovstvách sveta spotrebovali, podľa ich hovorca Jozefa Miča, súťažiaci i návštevníci zhruba tonu bryndze, vypili okolo 800 litrov žinčice a zjedli zhruba 100 kilogramov syrových korbáčikov. „Meť syrovej nite zjedol víťaz za 12 sekúnd, liter žinčice vypil za 10 sekúnd a kilogram halušiek zjedol za 45 sekúnd,“ povedal Mičo.

■ NAŠA JE NAŠA!

Krv z porajbaných prstov, pot pri varení i jedení a veselá muzika. Aj toto patrilo k majstrovstvám sveta vo varení halušiek v Terchovej, ktoré sa určite vydarili. Práve v čase terchovskej haluškiády začal švagor chodiť za robotou do Rumunska. Keď sa vrátil prvý raz, doniesol tamjší syr. Celkom fajn, chuťou pripomínal zhruba balkánsky kaškaval. Na druhý raz priniesol rumunskú bryndzu. O poznanie inej farby, akejsi žltkastej, inej konzistencie, akejsi red-

Muži radi varia halušky.

šej a hlavne – inej chuti, akejsi nevýraznej. Darmo, tá naša, hlavne v máji, to je iná dobrota! Ohlásila sa vám návšteva zo zahraničia a vy si lámete hlavu nad tým, čím jej členom zaplniť žalúdky? Riešenie je na svete – bryndzové halušky! Hoci – aby sme ostali blízki Jánošíkovmu rodisku i domiculu našej reportáže – podľa takéhoto terchovského receptu. Budeme potrebovať 1 kg zemiakov, 300 g múky, 250 g bryndze, 2 až 3 lyžice bravčovej masti, lepšie však trochu prerastenej údenej slaniny a, samozrejme, soľ. Zemiaky ošúpeme, znovu umyjeme a najemno postrúhame. Pridáme múku a miešaním vypracujeme husté cesto. Dáme

ho na lopárik, ktorý sme predtým opláchni vo vode. V plochom hrnci necháme zovrieť väčšie množstvo osolenej vody. Koniec lopárika ponoríme 2 až 3 cm do vriacej vody. (Pozor na obareniny, do vody patrí drevo a nie prsty!) Nožom rozprestrieme časť cesta na spodnej polovici lopárika, oddeľujeme z neho malé kúsky a hádzeme ich do vody. Dôležité je, aby sme na lopárik dali vždy postupne len toľko cesta, koľko halušiek sa uvarí na jeden raz. Tiež dbáme na to, aby halušky boli rov-

nako veľké a cesto sa dalo dobre spracovať. Ukazovateľ kontrolného charakteru: rozotrené cesto by malo mať hrúbku asi pol centimetra. Ďalšia dôležitá vec: halušky opatrne premiešame, aby sa neprilepili na dno hrnca. Potom hrniec na chvíľu prikryjeme a keď halušky vyplávajú na povrch, vyberieme ich z vody. Po uvarení prvej porcie nesmie ostať vo vode veľa múky a škrob. Ďalšia porcia sa potom môže variť v tej istej vode. Samozrejme, pomastené halušky posypeme bryndzou a opatrne premiešame. Posypeme upraženou slaninkou podľa chuti a dáme sa do roboty. Pardon, do jedenia!

Slovenské skanzeny lákajú návštevníkov pestrými etnografickými programami

Múzeá v prírode ponúkajú príťažlivú atmosféru minulosti

Text a foto: Igor VÁLEK

Skanzeny všade na svete predstavujú jedinečné lokality, kde sa môžete nadýchnuť atmosférou presiaknutej arómou minulosti. Inak to nie je ani u nás, kde aj vďaka architektúre sprítomňujúcej svet našich predkov, v posledných rokoch umne oživovanej i mnohými zvykoslovnými a prezentačnými podujatiami, prežijete zaujímavé chvíle. Ponúkame pár tipov z trojice slovenských skanzenov.

Spojenie tradičného stavitelstva a prírodného prostredia v krásnej scenérii predstavuje Múzeum kysuckej dediny vo Vychylovke. Neodmysliteľnou súčasťou je historická lesná železnica, zapísaná i medzi národné kultúrne pamiatky. Akési epicentrum tvorí 25 objektov – obytných, hospodárskych, cirkevných a spoločenských stavieb – premiestnených zo zatopeného územia nádrže Nová Bystrica (obce Harvelka a Riečnica) a doplnených o pastierske obydlia. Areál má až 143 hektárov, čo predstavuje prvenstvo medzi podobnými zariadeniami u nás. Usadlosti doplnia murovaná Kaplnka Panny Márie Ružencovej z Zborova nad Kysucou. Najpočetnejšiu skupinu stavieb tvoria obytné domy z osady Rybovia, usadlosť pozostávajúca z obytného domu, maštale a humna z osady Do Potoka, dvojdom z Harvelky i tzv. Raganov mlyn. Krčma z Korne slúži na občerstvenie špecialitami z kysuckej kuchyne. Múzeum ako jedno z prvých pravidelne začalo realizovať prezentačné programy, k najatraktívnejším patria ukážky pečenia chleba i technológií spracovania dreva. Najväčšou atrakciou je však cestovanie po obnovennej trati zachovaného úseku Kysucko-oravskej železnice, prekonávajúcej pomocou úvratového systému veľké terénne prevýšenie. V múzeu sú v júni a v júli pripravené i tieto programy: 10. 6. 2012 Kuchyňa starých materí (rezance s makom,

štrúdle, šišky); 17. 6. Ide svadba z hory, prikrývajúce stoly (svadobné zvyky – čepčenie nevesty); 24. 6. Na svätého Jána (svätajánska mágia v podaní folklórnych skupín); 8. 7. Pranie na potoku; 15. 7. Deň remesiel – Návrat k remeslám starých otcov a materí; 22. 7. Na salaši (ovčiarica nedeľa: strihanie oviec, varenie baranieho gulášu a halušiek, ľahanie korbáčov); 29. 7. Med ako medicína (prezentácia slovenských včelárov a výrobkov z medu).

■ JAZDA NA HUCULOCH

Múzeum liptovskej dediny v Pribyline je sice najmladšie z rodiny skanzenov, ale veľmi živé svojim „naturelom“. Reprezentuje ľudovú kultúru Liptova formou rekonštrukcie sídelného areálu s historickým jadrom. Začalo sa stavať

v súvislosti so zaplavením rozsiahleho územia pri výstavbe vodného diela Liptovská Mara. Pôvodné

stavby rozobrali a unikátne časti previezli a osadili do verných kópií. Spomenúť treba päť domov z Liptovskej Sielnice, dom roľníka mnohohodetnej rodiny i príbytok kolára. Návštevníkov zaujme tzv. Mestský dom, úrad richtára z Trnovca a dedinská škola z Valaskej Dubovej. Najzaujímavejšími exponátmi sú goticko-renesančný kaštieľ z Parížoviec a ranogotický Kostol Panny Márie z Liptovskej Mary. Prvý objekt zaujme architektonickými detailmi a nástennými maľbami, kostol má zas románske základy z 12. storočia... Myšlienku živého múzea realizujú prostredníctvom tradičných tematických nediel s ukázkami remesiel, zvykoslovnia a folklóru. Múzeum má vlastnú zooexpozíciu, atrakciou hlavne pre detských návštevníkov je chov huculských koní spojený s jazdou na nich. V najbližších týždňoch môžete navštíviť aj tieto podujatia: 17. 6. 2012 Remeslo má zlaté dno (remeselnícke dielne, ukážky práce a výrobkov); 1. 7. Z liptovskej k u c h y n e ; 8. 7. Nedeľa rodákov (súčasťou je aj pietna spomienka na obce, ktoré zanikli pri budovaní vodného

diela Liptovská Mara); 22. 7. V tej liptovskej stolici (scénický program zameraný na zaujímavé udalosti z dejín); 29. 7. Ovečka, Ovečka (prezentácia tradičných foriem chovu oviec a s tým spojených kultúrnych prejavov – odev a spôsob života ovčiarov, výroba salašného riadu a predmetov pastierskeho rezbárskeho umenia, pastiersky folklór).

■ ULICA Z ROZPRÁVOK

Múzeum slovenskej dediny v Martine-Jahodníckych hájoch (súčasť Slovenského národného múzea) je jediné, ktoré ukazuje ľudové stavitelstvo, bývanie a tradičný život na Slovensku v celku. Areál v súčasnosti predstavuje regióny Oravy, Kysuce-Javorníky, Liptov a stále sa dopracúva domáci Turiec. K najcennejším objektom patrí zemianska usadlosť z Vyšného Kubína, vysoko je cenená aj roľnícka usadlosť z Jasenovca. Usadlosť z Novote je zas príkladom domu s pecou a ohníkom priamo v izbze. Púťavá – a z mnohých filmov i rozprávok známa – je rekonštrukcia uličnej zástavby s dvoma usadlosťami so štítovou orientáciou z Hruštína, roľnícky dom z Veličnej s výškou v časti komory, pavlačou a expozíciou bývania a spracovania plátna v 2. polovici 19. storočia či roľnícka usadlosť zo Zázrivej so zvonárskou dielňou. V ďalších častiach areálu sú napríklad zrubové sezónne poľné maštale zo severozápadného Slovenska

či usadlosti z Vavrišova... Jedným z najnovších prírastkov skanzenu je skvost záhradnej architektúry, pestro zdobená filagória premiest-

nená z farskej záhrady v neďalekom Slovenskom Pravne. Omše sú pravidelne slúžené v renesančno-barokovom jednolodovom kostolíku z Rudna.

V agrikultúrnych expozíciách sa dokumentuje pestovanie tradičných plodín, drevín, korenín, liečivých a magických rastlín.

S programom Národopisného leta sa spájajú tematicky zamerané i tieto nedele: 8. 7. 2012 Turčianska harmonika (10. ročník podujatia venovaného hre na harmoniku a heligónku z Turca a susedných regiónov); 12. 8. Spoznajme sa (folklór, zvyky a tradičná i súčasná umelecká a remeselná výroba Rómov); 26. 8. Dožinky (oslava zberu úrody, ukážky spracovania obilia tradičným spôsobom, vrátane ručného mlátenia a mletia, ochutnávky cestovín, chleba a pečiva).

V Dome umenia pripravili UBS a ŠFK výstavu plnú hudobných a výtvarných impresií

PARTITÚRA – SÚZVUK MÚZ

Bohuš RAPOŠ - Foto: autor

Muzikantský novátor, rebel a revolucionár, zakladateľ impresionizmu v hudbe, francúzsky skladateľ Claude Debussy (1862 – 1918) a jeho významné životné jubileum – 150. výročie narodenia – to je popri fakte, že mnohí členovia Umeleckej besedy slovenskej sa programovo venujú transpozícii hudby vo svojej tvorbe, bezprostredný podnet aj slávnostný rámec výstavy PARTITÚRA – SÚZVUK MÚZ, ktorú sprístupnili verejnosti v piatok 18. mája v Dome umenia Národného osvetového centra na Námestí SNP v Bratislave.

PARTITÚRA – SÚZVUK MÚZ je spoločný výstavný projekt nášho najstaršieho výtvarného spolku UBS, ktorý si v minulom roku pripomínal 90. výročie vzniku, a Štátnej filharmónie Košice, ktorá je vrcholným reprezentantom slovenského hudobného interpretačného umenia doma i vo svete.

Po vlaňajšom úspešnom Salóne v západnom krídle Bratislavského hradu a najmä po mimoriadne priaznivo prijatej jubilejnej prehliadke ARTMISIA k deväťdesiatke spolku v Dome umenia NOC v Bratislave a v Šarišskej galérii v Prešove hľadalo vedenie UBS vhodnú príležitosť aj priestorové možnosti na prezentáciu grafických, maliarskych a sochárskych diel svojich členov a hostí inšpirovaných hudbou.

■ OSEMDESIAT VIZITIEK

K evidentnej skutočnosti, že takmer dve desiatky príslušníkov spolku sa programovo vo svojich výtvarných dielach venujú transpozícii hudby a viacerí navyše popri výtvarnom talente disponujú rovnovážne aj talentom

Výstava Umeleckej besedy slovenskej PARTITÚRA – SÚZVUK MÚZ v bratislavskom Dome umenia sa stretla s priaznivým ohlasom.

hudobným, sa pridružila skvelá príležitosť životného jubilea vý-
nimočného skladateľa C. Debussyho a ochota vedenia Štátnej

filharmónie Košice participovať na takejto nevšednej výtvarnej

a hudobnej kooperácii dvoch predných umeleckých zoskupení v dvoch centrách slovenskej kul-

túry – v Bratislave a v Košiciach, ale aj v ďalších slovenských mestách.

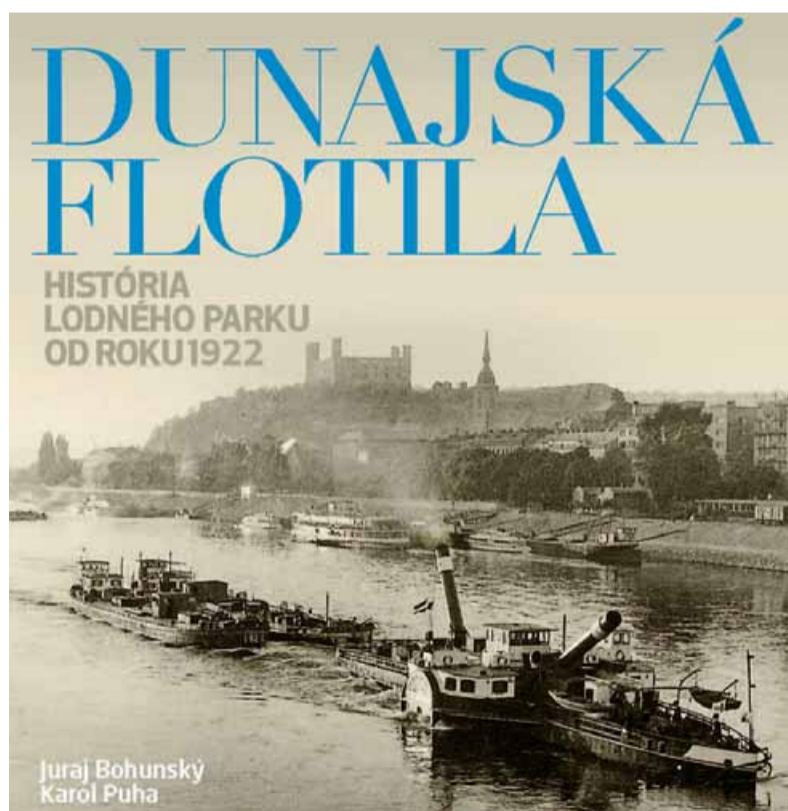
Osemdesiat výtvarných tvorcov, členov UBS a hostí zostavilo kolekciu takmer sto osemdesiatich grafických, maliarskych a sochárskych prác ako odozvu a ozvenu vlastných hudobných inšpirácií, ale aj ako spoločnú reflexiu umenia a charizmy Clauda Debussyho, ktorý bol tiež veľkým obdivovateľom i znalcom výtvarnej scény tých čias, zakladateľom hudobného impresionizmu, aj keď z vródennej skromnosti tieto označenia odmietal. Priznával ich však vo svojich hudobných kompozíciách, ktoré často označoval výtvarnými pojmami...

■ VÝTVARNÁ A HUDBNÁ JAR

Na otvorení PARTITÚRY v Bratislave 18. mája účinkovali košická filharmónia v zoskupení LaMus Quartet. Na túto príležitosť našťudovali aj profilovú skladbu C. Debussyho. PARTITÚRA je zaradená aj do programu Košickej hudobnej jari, kde jej uvedenie v Dome umenia v Košiciach dotvorí gradujúcu atmosféru tohto festivalu. Vernisáž výstavy sa tu uskutoční 13. júna, pričom z koncertného pódia zaznie aj vrcholné dielo C. Debussyho Faunovo popoludnie.

Organizátori predpokladajú, že výber diel z výstavy PARTITÚRA – SÚZVUK MÚZ uvidia aj milovníci umenia v Humennom, Michalovciach, Medzilaborciach a Snine počas 19. ročníka Medzinárodného výtvarného festivalu Galérie A. Smolák.

Veľtok spomienok a informácií

Aktívny lodník a spisovateľ Juraj Bohunský a lodný strojník, neskôr odborník Štátnej plavebnej správy Karol Puha zostavili zaujímavú publikáciu Dunajská flotila, ktorá zachytáva osudy dunajského lodného parku od roku 1922. Autori však dávajú nazrieť aj do podpalubia a pobavia čitateľa lodníckymi príbehmi. Móla, kamelosy (kotevné

KNiha TÝŽDŇA

laná), šlepy, propelery, parníky, komandá... Špecifickým profesijným slovníkom približujú život na lodi, hučanie generátorov, krik bocmanov a sústredenie strojníkov. Všetko to, čo nemá východ, sever alebo stred Slovenska – len Bratislava. Je na prospech, že sa títo dvaja pamätníci podujali zozbierať technické a iné zaujímavosti o dunajských lodiach a zaznamenať ich pre ďalšie generácie, ktoré už zrejme nebudú mať možnosť vzkriesiť lodnícky život v meste, ktoré ním bolo charakteristické. Ponúkajú takto možnosť spoznať aspoň zlomok dunajskej lodníckej histórie. Svoje spomienky vnívali do pestrého lodníckeho pannotika. Zozbierali dostupné údaje o prvých parníkoch a ďalších lodiach až po moderné námorné lode, ich parametre, ale aj osudy.

Tibor B. HAČKO

MEDAILÓN

Dáme s jednorozcom, krídlatej žene Mile Haugovej, určili sudičky stojace pri jej kolíske osud poetky par excellence. Ich veľtba sa naplnila so stopercentnou presnosťou. Mila Haugová oslovila svojimi veršami tisíce milovníkov poézie a nielen literárna kritika ju radí medzi naše najlepšie poetky.

sa dostáva v svojej aréne až na samotný vrchol. Z jej mnohých vydaných zbierok treba spomenúť Čisté dni (1990), kde hlavnú úlohu hrá dramatická a zároveň nežná láska. Táto zbierka je úzko spojená s jej milovaným životným partnerom výtvarníkom Petrom Ondrejčíkom, ktorý žiaľ už nie je medzi nami. Vzťah muža a ženy rozvíja aj v zbierke Praláska (1991). V Dáme s jednorozcom (1995) sa poet-

Prvá dáma našej poézie

Mila Haugová sa narodila 14. 6. 1942 v Budapešti, kde jej rodičia v tých časoch pracovali. Absolvovala Vysokú školu poľnohospodársku v Nitre. V roku 1968 emigrovala do Kanady, no po roku sa vrátila a ostala žiť na Slovensku. V rokoch 1986 až 1996 pracovala ako redaktorka literárneho časopisu Romboid. Jej návrat domov a s tým spojenú tvorbu možno pokladať za radostné riadenie osudu pre slovenskú poéziu. M. Haugová je príkladom autorky, ktorá debutuje v zrelom veku (Hrdzavá hlina, 1980) a aj napriek tomu

ka rozhodla pre existenciálne výpravy do seba a Alfa Centauri (1996) je spoveďou „praženy“ Alfy o vášnivo krutej láske a bolesti i ťažobe ľudského bytia. Pre Milu Haugovú je charakteristická presnosť a kultivovanosť výrazu, výtvarné videnie, je zameraná skôr na ženskú poéziu plnú citu. Autorku treba spomenúť aj ako vynikajúcu prekladateľku najmä japonskej a nemeckej poézie. Poetka Mila Haugová sa v týchto dňoch dožíva krásneho jubilea 70 rokov. Blahoželáme!

Barbara PRIBYLINCOVÁ

HUMORESKA

Nezávidím zodpovedným pracovníkom komerčných televízií ten stres. Furt aby špekulovali, čím konkurencii vytrú kocúra a keď nie kocúra, tak aspoň mačku. Mládenci a dievčatá z jednej televízie vymyslia napríklad program o varení. Najprv varia celebrity prvého rangu, to znamená tie s najväčším počtom bývalých partnerov, najväčšími honorármi, najväčšími... Radšej skončím, lebo toto môže čítať aj mládež pred 22. hodinou. Beťári z konkurenčnej televízie na revanš vytiahnu spevácku súťaž. Pováčšine mladé junce a teliatka nôtia o dušu spasenú, popritom

sa stihnú aj pozalubovať navzájom, emócie, slzičky, výskot a diváci majú na palcoch mozole, ako píšú a posielajú esemesky. Keď vy na nás súťažou, tak my na vás seriálom. Povedia si tí prví a už je nekonečná sága

Televízne lečo a praženica s Hríbom

na svete. Dej nie je dôležitý. Aj tak spočíva najmä v kombinácii milostných vzťahov podľa vzorca „každý s každým“. Dôležité je, aby v seriáli vystupovali vychytení herci, ktorým sa bohvieprečo hovorí aj „sex symboly“. Čo sa dá robiť, hrdinovia socialistickej práce už dnešnú mládež a

stárež voľajako prestali interesovať. Herečky sa do seriálu tiež vyberajú podľa kľúča – „povedz mi, s kým spávaš a ja ti poviem, či si zahráš“. Seriál je teda na svete a národ v pravidelnú hodinu zapína televízory, aby

s pohľadom kráľika, ktorý je na rande s veľhadom kráľovským, strávili polhodinku nakúkaním do obývačiek a najmä spálni svojich idolov a ďalšiu hodinku civením na reklamy.

Skrátka, ťažký je život špičkového dramaturga v súkromnej televízii. Nevie dňa ani hodiny, kedy ho tí chrapú-

ni z konkurenčnej stanice prekvapia tým, že zašijú partiu mladých, polointeligentných príživníkov niekam na exotický ostrov a začnú divácku masu naťahovať očakávaniami, kto sa kedy a s kým spárí.

Dovoliť som si v tejto súvislosti navrhnuť malý zlepšovák. Ako človek zaťažený na gastronómiu som ho nazval „televízne lečo“. Načo toľko rôznych formátov, keď sa to dá všetko pekne pomiešať. Napríklad kulinársku súťaž Háďaj, čím ťa otrávim spojíme s tým, že účinkujúci budú pri šporáku nôtii pesničky. Zároveň sa voľne popárujú podľa hesla: Keď sa dvaja majú radi, na pohlaví nezáleží. Celé by sa to mohlo odohrávať

na farme, ale tá by bola situovaná na Madagaskare a chovali by sa na nej lemury a jašterice. Aby to bolo kompletne, tak by na záver každého dielu súťažiaci tancovali na útese nad morom latinskoamerické tance, čardáš a odzomok a kto by padol z útesu, tak by vypadol. Nafurt. Nedávam si tento svoj geniálny nápad patentovať, keďže mi záleží na rozvoji slovenskej televíznej zábavy. Samozrejme, pôvodne som chcel „televízne lečo“ ponúknuť najprv verejnoprávnej RTVS. Tí si však vystačia aj s reprízami a namiesto leča robia praženicu s Hríbom. A tá je skutočne len pre silné žalúdky.

Milan ZEMO

Nepoznáme vlastné dejiny, preto nám v centrách našich miest chýbajú sochy skutočných hrdinov

Vyššie storočná ničivá smršť stavovských povstaní

Marián TKÁČ - Ilustrácia: archív

Slováci nemajú dôvod velebiť Františka Rakociho.

Ak denne „stretávate“ na námestiach sochy z dávnej či nedávnej minulosti, nerozlišujete, či sú to hrdinovia alebo len „hrdinovia“. Komu sa sochy nestavajú, o tom sa nevie, mohol mať hoci zlaté srdce. A z „hrdinov“ sa takto stávajú skutoční hrdinovia – ako napríklad generál Klapka, ktorý je ozdobou Komárna napriek tomu, že chcel dať obesiť Petöfiho! František Rákocii okupuje stenu košickej katedrály – Dómu sv. Alžbety – zaiste za... Za zásluhy o Košice? Ani náhodou!

Vplyvom cudzích ideí, ktoré naši profesionálni dejepisci prebrali a dosiaľ sa neodvážili na nich zmeniť ani „bodku nad í“, je vo všeobecnosti náš pohľad smerom dozadu až priveľmi zdeformovaný. A pritom nezáleží na tom, či ide o pohľad na udalosti spred 70, 100 či 300 rokov. Nepoznáme vlastné dejiny, čo je jeden z rozhodujúcich dôvodov, prečo nestavíme v centre našich miest sochy našim hrdinom. A prečo trpíme pozostatky dávnej minulosti, keď sa oslavovali i oslavujú nepriatelia našej slobody, ale aj nepriatelia slovenskosti.

■ USTUPUJEME CUDZÍM

U nás sa začne so zlovestným bubnovaním, keď sa socha kráľa Svätopluka ocitne na Bratislavskom hrade. A keď Matica slovenská vyhlási výsledky súťaže o súsošie sv. Cyrila, Metoda a Gorazda pre hlavné mesto, označí ich vyštudovaný teológ v „mienkotvorcom denníku“ ako falické symboly! Nájdu sa „odborníci“, ktorí sa spýtajú, či vôbec niekedy Svätopluk v Bratislave bol! A keď sme aj nejaké sochy už postavili, ukryli sme ich tak dôsledne, ako napríklad Jána Hollého čupiaceho kdesi v ústraní za Katedrálou sv. Martina v Bratislave. Inak je to so sochami, ktoré uctieľujú cudzích hrdinov, dokonca janičiarov: Petöfi vládne nad Medickou záhradou. Nehovoriac už o Košiciach – majú tam bustu Esterháziho, majú tam Rákociho: mŕtveho i bronzového.

Trpíme sochy, ktoré bez problémov „lifrujú“ k nám naši južní susedia. Okrem Rákociho, na „uvítaní“ ktorého sa v roku 2006 zúčastnila vtedajšia „slovenská“ štátna tajomníčka na ministerstve kultúry Agneša Biró(ová). A pri tej príležitosti informovala Košičanov, že celá Európa si povšimne ich mesto, lebo „František Rákocii je významná postava európskych dejín“. Už len doložme, že nebudaj s neobyčajne pozitívnym vplyvom na slovenské dejiny! Pokiaľ ide o kráľa Štefana, napriek tomu, že je vlastne slovenským heroldom (drží v ruke náš štátny znak), pravde-

podobne nestihol nám (Slovákom) vládnuť. Umrel totiž v roku 1038 a Slovensko ovládli jeho súkmeňovci až o oveľa neskôr. Sochy oboch „Uhrov“, ako aj ďalších Maďarmi uctievaných osôb, sú „nezištnými“ darmi z juhu.

■ KURUCI A LABANCI

Pristavme sa pri Rákocii, ktorého pôsobenie sa neblaho zapísalo do dejín Košíc. Do jeho „povstania“ boli Košice druhým najvýznamnejším mestom Uhorska (teda vlastne Slovenska neokupovaného Turkami a Chorvátska), potom sa stali provinčným mestom. Sto rokov pred Rákocii (1604) mali Košice 480 obývaných domov, po Rákociiho povstaní (1713) už len 236 obývaných domov. Nehovoriac o tom, že spoluprácu Františka Rákociiho II. s Turkami odsudzovala celá Európa...

Priam sa núka otázka: nestálo by za to zväziť nejaké riešenie? Napríklad prijať zákonné opatrenie o tom, že v niektorých kontroverzných prípadoch, trebárs pri ponuke sochy zo zahraničia, prípadne nechcote uctiť si niektoré domáce osobnosti, má právo na rozhodnutie štátny orgán? V Uhorsku – a akoby to pretrvávalo aj na územiach „spravovaných“ Maďarmi – bolo napokon zákonom určené čie sochy áno a čie nie.

U nás sa všeobecne bežne hovorí, že – no najmä sa tak píše, a to nielen v dejepisných učebniciach – v lichterovom svetle o „stavovských

povstaniach“, ktoré zorganizovali, žiaľ práve na našom území, aj iné „hrdinské postavy“ maďarských dejín: Istvan Bočkaj, Gábor Betlen, György Rákoci a Imre Tököli. Pred 300 – 400 rokmi sužovali ich „hrdinské činy“ našich predkov natoľko, že počet obyvateľov sa po ich skončení znížil z milióna na 700 tisíc. Napriek tomu považujú sa výčiny uvedených pánov za pokrokové obdobie v našich dejinách, s uznaním sa spomínajú boje kurucov proti labancom, vychvaľuje sa ich protifeudálny či protihabsburský charakter. Veď hej, búrali kráľovskú moc a narúšali cirkevné štruktúry a do života uvádzali onú bezbrehú slobodu, takú príťažlivú pre liberálov sveta. V skutočnosti však išlo o neutíchajúce rinčanie zbraní, a to počas 17. storočia až do roku 1711. V priebehu celých 107 rokov (od roku 1604) sa ako ničivá smršť občas aj niekoľkokrát do roka prehnali Slovenskom od východu na západ bojovníci „za slobodu“. Slovenské dediny, mestá a mestá drancovali, plienili a páliť labanci i kuruci.

■ KUL MEČE A PIKLE

Pristavme sa pri „významnej postave európskych dejín“ Františkovi Rákocii II., ktorého socha nielenže skrášľuje našu východnú metropolu, ale v podzemí Dómu sv. Alžbety je dokonca aj dodatočne pochovaný. V tomto roku uplynie vyše tristo rokov od niekoľkých „neblahých“ udalostí v našich dejinách, úzko spojených s výčinní tejtó osoby. František Rákocii II. bol osnoveateľom posledného z týchto „povstaní“, v skutočnosti rebélií, ktoré v ničom nezaostávalo za predchádzajúcimi. V istom zmysle bolo ešte krutejšie a barbarskejšie a odhalilo skutočnú, pravdivú tvár celého krvavého úsilia. Ním začatá občianska vojna trvala osem rokov: od roku 1703 do roku 1711 a jej následky dovŕšil mor.

Klasický dejepis si všima, že po tom, čo tento rodák z Borše, v tom čase hlavný župan Šarišskej stolice, napísal v jeseni 1700 list francúzskemu kráľovi, v ktorom žiadal o podporu jeho zamýšľanej rebélie proti cisárovi, vienedskému dvoru ho v apríli 1701 vo Veľkom Šariši nechal zatknúť. Z väzenia vo Vienedskom Novom Meste sa mu však v novembri 1701 podarilo zutekať až do Poľska, a tam kul meče a „pikle“. Pomocou vplyvných poľských magnátov nanovo nadviazal kontakt s francúzskym dvorom, a potom sa to začalo. V júni 1703 sa napriek vypísanej odmene na jeho hlavu vrátil na svoje majetky do Mukačeva a stade začal útočiť západným smerom. V decembri 1703 obsadili rákociovci Trnavu a Trenčín. A tak sa na Slovensku pokračovalo v bojoch, vo vraždách a v násilí, umieralo sa od hladu.

V roku 1705 zvolal František Rákocii II. kurucký snem do Sečian (Szécsény), kde ho stavy zvolili za knieža. Len tak mimochodom: naši južní susedia si potrpia na symboliku – Sečany (Szécsény) sa stali aj miestom nedávneho stretnutia slovenského a maďarského premiéra po niekoľkých rokoch nestretávania sa. Ešte šťastie, že za miesto stretnutia neurčili

Ónod, neďaleko Miškolca. Tu sa totiž začal 1. mája 1707 uprostred vojenského tábora iný, povestný snem, na ktorom si zástupcovia Turčianskej stolice dovolili kritizovať Rákociiho politiku, ktorá ruinovala hospodárstvo Uhorska. Rákocii napríklad dopustil taký stupeň znehodnocovania peňazí, že sa napokon stali bezcennými. Turčanom však najviac prekážalo, že v ich stolici, ktorú postihla neúroda, sa pričasto zdržiavali Rákociiho kuruci, ktorých bolo treba živiť. A tak prišiel na rad lynč na maďarský spôsob: 6. júna 1707 jedného vyslanca Turčianskej stolice, Melchiora Rakovského, na mieste zavraždili (rozsekali mečmi), druhého, Krištofa Okoličaniho, popravili a viacerých uväznili. Celú Turčiansku stolicu dokonca vyčiarkli zo zoznamu uhorských stolíc! Maďarský hnev sa ničoho neštíti. To ako keby sme dnes „vyčiarkli“ zo zoznamu slovenských miest dajme tomu Dunajskú Stredú, keďže práve tam bolo bujaré zhromaždenie proti slovenčine. Koho by to len napadlo?

Prelievanie nevinnej krvi malo v roku 1707 svoje pokračovanie v októbri v Banskej Štiavnici. Málo sa o tom vie, dokonca ani v hrubej knihe Dejiny Slovenska, dátumy, udalosti, osobnosti, ktorá vyšla vo vydavateľstve Slovart v roku 2007 s finančnou podporou nášho ministerstva kultúry, sa údaje o roku 1707 končia povstaleckým snemom v Ónode.

■ SERIÁL POHRŔM

Pravda je taká, že kurucké (rákociovské) vojská obsadili väčšinu banských miest už koncom roku 1703 – pri prvom „valcovaní“ Slovenska. Bola to pre slovenských baníkov pohroma, pracovné pomery v baniach sa veľmi zhoršili, podzemné zariadenia baní sa neudržovali, preto dochádzalo k častým baníckym nešťastiam. Okrem toho z roka na rok klesala mzda baníkov. V roku 1704 dal Rákocii raziť medené, takmer bezcenné mince, ktorými začali vyplácať baníkov. Nešťítal sa dokonca zrekvirovať medenú strechu košického Dómu sv. Alžbety (na múre ktorého má honosný epitaf) a z nej dal raziť medenáky, medzi ľuďmi posmešne nazývanými „libertáše“. Za tieto „peniaze slobody“ sa nedalo skoro nič kúpiť, prepukla drahota, hlad a nespokojnosť.

Keď v marci 1707 František Rákocii ignoroval banskoštiavnickú banícku delegáciu, v septembri sa pokúsili baníci opätovne informovať „knieža“ Rákociiho o svojom zúfalom živote. Tých však k nemu ani nepustili. Na to vysilení a vyhladnutí baníci začali štrajkovať. Na potlačenie štrajku Rákocii dosadený komorský gróf Hellenbach pozval vojsko.

„Ráno 3. októbra 1707 veliteľ vojakov plukovník Neumann vyzval baníkov zhromaždených pri šachte Jozef na Vindšachte (teraz obec Štiavnické Bane), aby nastúpili do práce,“ uvádza Edita Tarabčáková, odvolávajúca sa na súčasných maďarských historikov. „Keď odmietli, dal rozkaz strieľať. Na halde ostalo ležať 15 zabitých a viac ako 30 ranených. Ostatných baníkov vojaci rozohnali šablami.“ (Edita Tarabčáková: Kto bol František

Rákocii II., Kultúra, 20. septembra 2006)

A čo na to knieža František Rákocii II.? Zhodnotil počin baníkov ako „opovážlivé sprisahanie“. Pritom z jeho strany išlo o ojedinelý, nevidaný a neslýchaný akt zvole, aký sa nevyskytol za celú éru nenávidených Habsburgovcov. Takže tak to bolo s Rákociim a vlastne aj s celým jeho „povstaním“. Za pomoci neprivilegovaných, ktorým nasľuboval hory-doly, predovšetkým zrušenie všetkých poplatkov, išlo mu len a len o zachovanie šľachtických privilégií. Proti neprivilegovaným vrstvám neváhal hocikeď zakročiť bezohľadne a tvrdo, ako to nikdy neurobili cisárski úradníci.

■ UMREL U MOSLIMOV

František Rákocii II., v súčasnosti zbožštený maďarský hrdina a ozdoba maďarských bankoviek, ktorého Maďarmi podstrčenú sochu prijali a osadili Košice v roku 2006, bol zaživa a ešte dlho po smrti všetkým možným, len nie nasledovania hodným hrdinom. V roku 1735 zomrel tento hrdina v tureckom exile, kam sa v núdzi uchýlil 15. februára 1711.

„Stavovské povstania“ definitívne uzavrel Satmársky mier 1. mája 1711. Keď neskôr cisársky veliteľ Eugen Savojský 5. augusta 1716 porazil Turkov pri Petrovaradíne, sultánovi vyslanci na mierovom rokovaní v Požarevaci mali čo robiť, aby sa do mierovej zmluvy nedostala povinnosť sultána vydať Rákociiho a jeho druhov Vienedi ako vojnových zločincov na potrestanie. Turci však boli k svojim spojencom veľkorysí. Napokon Rákocii umrel v ich Rodoste, a tam ho pochovali rovnako ako jeho otčima Imricha Tököliho.

Čoskoro sa na Rákociiho zabudlo, už menej na jeho „psie kúsky“. Košický kronikár Ján Nepomuk Plath ešte v roku 1860 o ňom napísal: „František Rákocii II. pripravil a vykonal Košičanom veľmi zlé veci.“

Potom však v roku 1867 prišlo rakúsko-maďarské vyrovnanie, nastala maďarská sloboda pri vymýšľaní si vlastných dejín a začalo sa s mýtizovaním rákociovskej tradície. Koncom 19. storočia našli „vlasti oddaní“ maďarskí historici (akýsi Koloman Thaly) v Turecku pozostatky Rákociiho a jeho druhov, jeho matky a jeho otčima. Pozostatky ôsmich osôb potom v roku 1906 s veľkou pompou previezli do Uhorska, siedmich pochovali v košickom Dóme a Imricha Tököliho v Kežmarku.

Stalo sa tak v roku, keď v ružomberškom procese bol Andrej Hlinka a ďalších desať občanov odsúdených za trestný čin poburovania proti maďarskej národnosti. Išlo o agitáciu za slovenského poslancu v uhorských parlamentných voľbách, plných násillia zo strany vládnej moci. A keď vo Vieske pri Banskej Bystrici vyzval učiteľ svojich 8- až 10-ročných žiakov, deti slovenských rodičov, aby s pravocou na srdci po maďarsky prisahali: „Prisaháme, že sa po slovensky zhovárať nebudeme a keď zbadáme, že sa voľfaktorý spolužiačik po slovensky rozpráva, oznámime to pánu učiteľovi. Tak nám Pán Boh pomáhaj!“

Turisti si prehládali aj rodný dom Pavla Dobšinského Matičiarri spojili príjemné s užitočným

Slavošovce – priemyselná obec na Gemeri v Štítickej doline, ktorú netreba nejakým zvlášť predstavovať. Skôr ako sa v Slavošovciach v r. 1828 narodil zberateľ slovenských povestí a rozprávok, kňaz a národovec Pavol Dobšinský, bola tu v roku 1817 postavená papieraňa. Výroba bola prevažne ručná, zameraná hlavne na baliace papiere. Zakladateľka papieraňa Johanna Gyurkyová v roku 1841 zaviedla stroje výroby papiera, prvé v Uhorsku.

Menej ľudí už vie, že Slavošovce majú ešte jednu zaujímavosť. Oveľa mladšiu, ale o to atraktívnejšiu. Tunel pod Homôlkou, vystavaný v rokoch 1941 – 1944, však dodnes neosadený železničnou traťou, preto ho využívajú len turisti a cyklisti ako zaujímavú turistickú atrakciu. V sobotu 19. mája 2012 sa matičiarri z okresu Rožňava

zišli tak trochu netradične na svojom pracovno-výchovnom podujatí.

Začalo sa to pri pamätnej buste, osadenej na nádvorí Základnej školy Pavla Emanuela Dobšinského v Slavošovciach. Nás matičiarov tešilo, že k nášmu podujatiu sa pripojili i deti zo Základnej školy na Zlatej ulici z Rožňavy, hostia z MS z Revúcej a rodáci

z Čiernej Lehoty, dlhé roky žijúci v Košiciach a v Tatrách.

Slovo o histórii a súčasnosti základnej školy v Slavošovciach v podaní Milady Šikúrovej bolo veľmi zaujímavé a poučné.

Naše očakávania splnila i prehliadka rodného domu Pavla Dobšinského, kde sme k súčasnej expozícii s výkladom Milana Sajenka počúvali iba prívlastky – úžasné, brilantné...

Po krásnych slovách a obrazoch o našom rozprávkarovi Dobšinskom sme mali pred sebou skvostnú zaujímavosť Slavošoviec – Tunel pod Homôlkou.

Presun chôdzou k tunelu od Obecného úradu v Slavošovciach, samotný prechod tunelom, následne malým tunelom na kopráskej strane až na viaduk, je túra dlhá zhruba 5,5 km.

Odmenou pre tých odvážnych, ktorí to zdolali, bol výhľad na okolie Magnetoviec a Chyžného, nezabudnuteľné technické riešenie týchto inozant-

ných stavieb, ktoré zub času nahlodil len veľmi málo.

Prechod naspäť do Slavošoviec a presun do Chaty pod Hájom v Čiernej Lehote bol vytúženým cieľom. Tu nás totiž čakal navarený guláš, ktorý bol výborný nielen preto, že všetci sme boli poriadne hladní, ale aj preto, že bol naozaj výborný a všetci účastníci udelujeme kuchárovi Rád zlatej varešky.

Malé sladké občerstvenie, výborné zákusky a koláče, spev pri harmonike bolo záverom tohto krásneho dňa, na ktorý budeme iste všetci milo spomínať.

A na záver? Čo iné ako poďakovanie. Všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na tomto podujatí. Matičiarom, deťom a hosťom, že boli ochotní prísť, pretože bez účastníkov niet podujatia. Riaditeľke ZŠ Darine Labošovej, že nám povolila vstup na pôdu školy, pani poslankyni OZ v Slavošovciach a zároveň učiteľke Milade Šikúrovej za jej slová, Milanovi Sajenkovi za jeho zanieteny výklad a lásku k rozprávkarovi Dobšinskému a histórii Slavošoviec, poľovníkom zo združenia v Čiernej Lehote za prepožičanie chaty, pánovi Miroslavovi Figúrovi za jeho kuchárske umenie, členom MO MS v Čiernej Lehote za zorganizovanie tohto zaujímavého podujatia. Tešíme sa na budúce spoločné stretnutie.

Darina FIGÚROVÁ

Vyhodnotenie XIV. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovarišstva

Mesto Trnava už po XIV. raz privítalo účastníkov Celoslovenskej literárnej súťaže. Prijatie účastníkov na radnici Pavlom Tomašovičom zanechalo milé dojmy v účastníkoch. Adriana Horváthová, predsedkyňa MO MS v Trnave, slávnostne a vďačne pripomenula významné výročia: 220. výročie vzniku Slovenského učeného tovarišstva, ako aj blížiacie sa 250. výročie narodenia Antona Bernoláka.

Pri pomníku prehovoril Emil Vontorčík, zástupca Bernolákovskej spoločnosti z Nitry, po ňom z duše a do srdca prehovoril mladý pavlín, Michal Nižňanský. Detský spevácky zbor zo Základnej školy Slovenského učeného tovarišstva vniesol sviatočnú atmosféru, Detský zbor spieval piesne národné aj Hymnu Kto za pravdu horí. Obdivuhodné, ako mladí nádherné ponímajú odkaz Antona Bernoláka. Pietnym aktom kladenia vencov sme vzdali hold veľkému Slovákovovi Antonovi Bernolákovi.

Privítali aj vzácných hostí – Mariána Tkáča, predsedu Matice slovenskej, zástupcu Spolku sv. Vojtecha Slavomíra Ondícu, porotu v zložení Teodor Križka, básnik, Eva Jarábková a Ján Gálik. Súťaž sa zúčastnilo celkom 89 súťažiacich.

Cenu Predsedu Trnavského samosprávneho kraja získal Michal Schmidt, Cenu primátora mesta Trnava Viera

Pavlenková, Cenu riaditeľa Spolku Svätého Vojtecha Katarína Matušková a Cenu predsedu Matice slovenskej Jozef Páleník.

V žánri poézia v prvej kategórii získali čestné uznanie Patrik Lekeš, Katarína Jančeková, Veronika Rusňáková, Lenka Coculová, Imrich Kaplan, Dalibor Gajdoš, Vanesa Jóriová, Vanesa Hurajtová, a Kristína Krajníková.

V druhej kategórii vyhrala Barbora Brezinová, druhé miesto si odniesol Marek Sopko a na treťom mieste sa umiestnili Martin Chudík a Veronika Petrášová.

V tretej kategórii bolo poradie nasledovné: 1. miesto – Jozef Tomášik, 2. miesto – Mária Ďubeková, 3. miesto – Zuzana Martišková, čestné uznanie Anna Lažová, Zuzana Bielíková, Lýdia Ďurišková, Terézia Šmidová.

V žánri próza v prvej kategórii zvíťazila Vanesa Jóriová, 2. miesto bolo neudelené

a na treťom mieste sa spoločne umiestnili Monika Hurajová a Katarína Vargová.

V druhej kategórii bol najlepší Jozef arendarčík, druhý sa umiestnil Tomáš Gerbery a 3. miesto si odniesla Monika Nagyová. Čestné uznanie udelili Lenke Motúzovej.

V tretej kategórii zvíťazil Ivan Halama, Jozef Tomášik, druhá bola Mária Kutáková-Opatovská a tretia Jana Judinyová. Čestné uznanie si odniesli Janka Blakšová, Ján Kottra st. a Jozef Kottra st.

Veľkému záujmu sa vždy teší stretnutie ocenených s členmi poroty. Vzájomná rozprava o čarovaní so slovom trvala do neskorého popoludnia. Večer sme zamierili do Dobrého pocitu, kde sme pokračovali v priateľskom stretnutí.

Druhý deň nasledovala Literárna turistika po starobylnej Trnave.

Ráno sme sa stretli pred Univerzitným chrámom Jána Krstiteľa v Trnave, kde nás

s históriou previedol RNDr. Peter Horváth, vynikajúci historik Trnavy, autor niekoľkých sprievodcov po Trnave. Oboznámil nás s históriou katedrály, zaujímavými dejinnými udalosťami. V katedrále sme zúčastnili slávnostnej sv. omše, celebravanej trnavským arcibiskupom Róbertom Bezákom, pri príležitosti 90. výročia vzniku trnavskej arcidiecézy. V novootvorenej arcibiskupskej Galérii sme si prezreli výstavu venovanú tomuto výročiu. Navštívili sme budovu Mariane, kde je osadený reliéf s nápisom: „Na večnú pamäť vďační členovia „Moysesa“ spolku slovenských katolíckych študentov autora I. Majerského. Vzdali sme hold Štefanovi Moyzesovi, prvému predsedovi Matice slovenskej. MO MS v Trnave inicioval a aj zrealizoval reštaurovanie poškodeného reliéfu z financií poskytnutých Trnavským samosprávnym krajom, s jeho predsedom Ing. Tiborom Mikušom. Slávnostné odhalenie a znovu posvätenie reštaurovaného reliéfu bude 4. októbra 2012. Po obede naše kroky smerovali do rajskej záhrady v Západoslovenskom múzeu, kde sme oddýchli, potom sme navštívili výstavnú sienu a prezreli si exponáty Západoslovenského múzea. Bohatá literárna turistika, sviatočne ukončila XIV. ročník súťaže. Tešíme sa na ďalší ročník.

Margareta PARTELOVÁ

Okrem pracovnej časti odovzdali aj ocenenia aktívnym matičiarom Dubnickí matičiarri hodnotili

Dňa 13.5.2012 sa uskutočnila členská schôdza Miestneho odboru Matice slovenskej v Dubnici nad Váhom. Predseda MO Matice slovenskej Štefan Antalík vo svojej správe zdôraznil, že v roku 2011 si matičiarri aktívne plnili úlohy, ktoré im vyplývali zo stanov Matice slovenskej a činnosti práce.

Ďalej pripomenul, že Matica slovenská ponúka aj v 21. storočí vznešené ciele a ideály. Prezenty a rozvíja kultúrne a duchovné dedičstvo. Svoje základy má postavené na princípoch, ktoré podporujú národnú hrdosť a nadväzuje na duchovný odkaz našich vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. Práve táto úloha je aktuálna aj dnes, lebo 14.2.2012 sa začal Rok sv. Cyrila a Metoda. Matica slovenská, ale i celá naša spoločnosť sa pripravujú dôstojne osláviť 150. výročie založenia Matice slovenskej i 150. výročie príchodu solúnskych bratov na naše územie. Štátne i cirkevné inštitúcie na tieto oslavy pozvali aj pápeža Benedikta XVI. Ďalej

Matica slovenská nadväzuje na prácu bernolákovcov a štúrovcov. Podporuje národný program a strategické ciele, ktoré zabezpečujú rozvoj regiónov i celého Slovenska. Ďalším poslaním Matice slovenskej je prehĺbovať vzťah občanov k slovenskej štátnosti a ochraňovať a rozvíjať kultúrne dedičstvo. Pri plnení týchto úloh Matica slovenská nepozná slová koalícia a opozícia. Matica slovenská má rada všetkých občanov Slovenskej republiky a chce slúžiť všetkým, ktorí majú záujem rozvíjať našu vlasť po stránke ekonomickej, kultúrnej, ale i duchovnej. Miestny odbor Matice slovenskej v Dubnici nad Váhom bol založený v roku 1925. Prvým predse-

dom MO Matice slovenskej bol učiteľ a organista František Gabriel. Pre informáciu, v roku 1946 bol predsedom MO Matice slovenskej v Dubnici nad Váhom miestny dekan Ján Pázstor, ktorý bol v roku 1973 vysvätený za nitrianskeho biskupa.

Miestny odbor Matice slovenskej v Dubnici nad Váhom bol obnovený v roku 1990. Za jeho predsedu bol zvolený Július Filo. V roku 1998 bol za predsedu zvolený Jozef Košík a od roku 2006 je predsedom Štefan Antalík. Ďalej predseda MO MS pripomenul, že prácu v roku 2011 úzko koordinovali aj s Domom Matice slovenskej, ktorý pôsobí v Dubnici nad Váhom,

ďalej spolupracovali s oddelením kultúry, Dubnickým múzeom i Jednotou dôchodcov. V súčasnosti má Miestny odbor Matice slovenskej v Dubnici nad Váhom 127 členov. Kolektívnymi členmi MO Matice slovenskej sú Folklorný súbor Vršatec, Folklorný súbor Senior klub Vršatec a Spevácka skupina JESIENKA.

Na schôdzi pracovník Domu Matice slovenskej Marek Velacek odovzdal ocenenie aktívnym členom Matice slovenskej a zaželal im veľa úspechov do ďalšej práce. Ďakovné listy si prevzala Janka Rybárová, Miroslav Sýkora, Benjamin Podoba, Lubomíra Zemková, Janka Drozdová a Milan Drozd. Bronzovú medailu si prevzal Jozef Uhlík.

Na záver predseda MO Matice slovenskej Štefan Antalík poďakoval za dobrú spoluprácu a podporu riaditeľke Domu Matice slovenskej Janke Valigurovej, primátorovi mesta Ing. Jozefovi Gašparíkovi, ako i všetkým, ktorí sa aktívne podieľali na práci a rozvoji MO.

Marek VELACEK

Máme za sebou už 16. ročník prehliadky detských folklórnych súborov 6 – 15-ročných detí zo základných škôl Levického okresu ČRIEPKY slovenského folklóru.

Čriepky slovenského folklóru 2012

Organizátorom tohto podujatia je Dom Matice slovenskej v Leviciach. Realizáciou pomohli Obecný úrad Jur nad Hronom, Mestské kultúrne stredisko v Leviciach a Mestské kultúrne stredisko v Tlmačoch. Prehliadka bola vyvrcholením celoročnej práce detských folklórnych súborov, ktoré nespočetnekrát účinkujú na rôznych podujatiach v obciach v okrese i ďalej, niektoré i v zahraničí. Každoročne sa do tejto prehliadky prihlási viac DFS, preto sa uskutočňuje v dvoch dňoch.

Prvá časť sa v tomto roku konala 16. mája v Kultúrnom dome v Jure nad Hronom, na ktorej vystúpilo 7 DFS z južnej časti okresu so 121 účinkujúcimi deťmi. Boli to VOZOKANČEK zo ZŠ Plavé Vozokany, ČAKANČEK zo ZŠ Čaka, VINIČKA zo ZŠ Levice Školská ulica, RADOSTNÍK zo Spojenej katolíckej školy Levice, VENČEK zo ZŠ A. Kmeťa Levice, KURALANČEK zo ZŠ Kuralany a JURANKA zo ZŠ Jur nad Hronom.

Druhá časť sa konala 25. mája v Spoločenskom dome v Tlmačoch, na ktorej vystúpilo 7 DFS zo severnej časti okresu so 119 účinkujúcimi deťmi. Boli to ZUŠKÁČIK zo ZUŠ Tlmače, TEKOVANČEK zo ZŠ Starý Tekov, PLAMIENOK zo ZŠ Tlmače, HRONČEK zo ZŠ Veľké Kozmálovce, MAKOVIČKA zo ZŠ Žemberovce, KLAČANČEK zo ZŠ Hronské Kľačany a PODLUŽIANKA zo ZŠ Levice Pri Podlužianke.

Radosť bola pozerať sa na jednotlivé vystúpenia detských folklórnych súborov, ktoré predvádzali ukážky prác a tradícií nášho ľudu i hry detí, čím prispievajú k šíreniu a zachovávaniu dedičstva našich predkov pre budúce generácie.

Všetky súbory boli odmenené diplomami a knihami, ktoré im venoval Dom MS v Leviciach. Nechýbalo ani za slúženie a bohaté občerstvenie, ktoré zabezpečili organizátori pre všetkých účinkujúcich a ich vedúcich.

Odborná porota zhodnotila celú dvojdnú podujatie, poukázala na stúpajúcu úroveň, klady a v záujme zlepšenie i na drobné nedostatky. Vďaka patrí všetkým organizátorom, ktorí prispeli k zdarnému priebehu tejto prehliadky, vedúcim DFS za entuziazmus, vyhrávanie a choreografické spracovanie tradícií a dedičstva našich predkov a najmä deťom za pekné spevy, tance, hry a zanietené stvárnenie života nášho ľudu a detí.

Žiarivé očka detí vyjadrovali radosť a spokojnosť z dobre vykonanej práce. Všetci sa už teraz tešia na ČRIEPKY slovenského folklóru, ktoré budú o rok.

Vincent MOZDÍK

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

U prezidenta o oslavách

Po vyčerpaní rokovaní matičného výboru v sobotu a peknom nedeľnom zážitku z Festivalu národných piesní v Devínskej Novej Vsi bol som v pondelok na prvej porade u pána prezidenta v súvislosti s oslavami príchodu Konštantína a Metoda. V prítomnosti premiéra, ministra kultúry, zástupcov cirkvi, vrátane nuncia, a samosprávy mal som príležitosť informovať o tom, že Matica, ktorá vznikla v roku osláv 1 000. výročia príchodu bratov na naše územie, oslaví na budúci rok nielen 150. výročie tejto misie, ale aj 150. výročie svojho vzniku a 20. výročie samostatnosti.

Okrem stoviek akcií v mesiacoch a obciach chceli by sme odhaliť Súsošie sv. Cyrila, Metoda a Gorazda v Bratislave. Pravdaže, potrebujeme na to aj peniaze, aj súhlas príslušných orgánov. Tu ponúkol pomoc pán prezident. V rámci podujatí v Košiciach, v hlavnom meste európskej kultúry, chceme v spolupráci so samosprávou zorganizovať Svetové stretnutie Slovákov. Hovoril som aj o krajských oslavách 150-ročnice Matice s vyvrcholením v Martine, o zámere udeliť Cenu dvadsaťročia dvadsiatim osobnostiam zo všetkých odborov spoločenského života, hospodárstva, vedy, kultúry, umenia, športu i o príprave Zlatej knihy Slovenska. Nuž a spomenul som aj chuť mladých Bratislavčanov obnoviť Rastislavovu baziliku na Devíne. Bude však problém s pamiatkarmi, dozvedel som sa od zástupcu hlavného mesta.

Bolo príjemné počuť z úst premiéra Fica, že cieľom osláv musí byť aj oslovenie mládeže a že pri ich príprave určite nájde spoločnú reč s Maticou. Na moje pozvanie do Martina reagoval jednoducho: „Klasika.“

Je dôležité, že záštitu nad oslavami preberá prezident, že vznikne prípravný výbor na úrovni ministra kultúry, ktorý predloží na rokovanie vlády koncepciu osláv, vrátane vyčlenenia potrebných prostriedkov zo štátneho rozpočtu.

PODPORTE NÁS!

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Štvrťročné predplatné 6,50 €

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na tel.

čísle 043 / 4012 837

a na adrese

snnredakcia@matica.sk

V SNN 23 si prečítate:

- ▶ Príbeh jednej rómskej rodiny
- ▶ Vážne obvinenie Tymošenkovej
- ▶ Kto podpísal petíciu proti samostatnosti
- ▶ Názory experta I. Oravca na poľnohospodárstvo
- ▶ Črtu herečky Márii Kráľovičovej

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ SNEM V BANSKEJ BYSTRICI

V Miestnom kultúrnom stredisku v Slovenskej Ľupči sa uskutočnil krajský snem matičiarov Banskobystrického kraja. Predseda krajskej rady Dušan Kubinec privítal všetkých účastníkov snemu, predovšetkým predsedu MS Mariána Tkáča, predsedu dozorného výboru MS Jozefa Lukáča, riaditeľku ČU MS Jaroslavu Mócovú, ako aj starostu obce pána Miroslava Macáka a vyzval ho k úvodným slovám. Pán starosta všetkých privítal na pôde bývalého kráľovského mestiečka Slovenskej Ľupče a poprial účastníkom príjemný deň v našej obci. Snem začal kultúrnym programom, o ktorý sa postaral DFS Dratvárik zo Slovenskej Ľupče a matičný zmiešaný spevácky zbor Lipka z Valaskej. Začiatok krajského snemu prebiehal v slávnostnej atmosfére, pretože bolo ocenených viacero matičiarov z celého kraja za svoju prácu a prínos pre Maticu slovenskú. Po odovzdaní cien sa banskobystrickým matičiarom prihovoril predseda MS Marián Tkáč. Potom nasledovala pracovná časť, ktorá pozostávala zo správy o stave a činnosti matičného hnutia v kraji za obdobie rokov 2009 – 2011, ktorú predniesol predseda krajskej rady Dušan Kubinec. Po prečítaní i ostatných správ nasledovali voľby členov a predsedu krajskej rady. Po spočítaní a vyhodnotení hlasov sa novým predsedom Krajskej rady Banskobystrického kraja stal Igor Kovačovič, ktorý sa po diskusii v závere snemu poďakoval prítomným za prejavenu dôveru. Snem ukončila hymnická pieseň Kto za pravdu horí.

Jana KRÍŽOVÁ

■ PREDNÁŠKA O VEĽKEJ MORAVE

Dom Matice slovenskej v spolupráci s Gymnáziom Pavla Jozefa Šafárika v Rožňave zorganizovali prednášku na tému Veľkej Moravy

a jej panovníkov, vrátane, jej najznámejšieho panovníka, a to kráľa Svätopluka. Prednáška bola rozdelená do dvoch častí – prvá sa uskutočnila pre študentov v priestoroch rožňavského gymnázia a tá druhá pre širokú verejnosť v priestoroch Domu Matice slovenskej v Rožňave. Prednášajúcou bola pani Zora Lazarová, ktorá svojou prezentáciou a pútavými informáciami zaujala nie len mládež, ale aj tých skôr narodených, za čo jej veľmi pekne ďakujeme. Dozvedeli sme sa od nej množstvo zaujímavých faktov, ktoré sme doposiaľ nemali možnosť vzhliadnúť a vypočuť si a ktoré nám boli prezentované skôr ako legendy, pretože táto téma sana školách prezentuje v trochu inej forme. Po nadobudnutí faktografických informácií, podložených historikmi z rôznych okolitých krajín, sme sa dostali k spoločnému názoru, že toto obdobie bolo pre náš národ jedno z najslávnejších a to nám dáva morálne právo byť hrdými na Veľkomoravskú ríšu a na našich predkov.

Matej LADA

■ O MATICI SLOVENSKEJ

Dom Matice slovenskej obdržal milé pozvanie od riaditeľky ZŠ s MŠ v Nižnej Slanej na spoluprácu pri výučbe histórie a súčasnosti Matice slovenskej, ako aj pri objasnení činnosti a celkového obrazu Matice slovenskej v našom regióne. Dom MS v Rožňave na toto pozvanie reagoval veľmi promptne a pozitívne a pracovníci, Bc. Matej Lada a Ing. Zlatica Halková, odprezentovali ideu a činnosť Matice slovenskej v priestoroch ZŠ s MŠ. Žiaci 8. a 9. ročníka si sústredene vypočuli základné informácie, ale aj isté zaujímavosti, tajomníka MO MS Ing. Martina Gallíka. Deti sa tak mali možnosť dozvedieť, aká je náplň činnosti Matice slovenskej a čo vlastne vykonáva

v ich regióne. Dom MS v Rožňave urobí všetko preto, aby takéto zaujímavé akcie pokračovali.

Zlatica HALKOVÁ

■ MATIČNÝ MAJÁLES

V sobotu 19. mája 2012 ožil areál diakovskej Colnice od samého rána. Diakovskí matičiari sa pripravovali na svoje prvé väčšie podujatie. Počasie im žičilo, atmosféra tiež. Nič nebránilo tomu, aby hymnická pieseň Kto za pravdu horí v podaní členov spriazneného matičného odboru z Valče presne o 15. h otvorila 1. matičný majáles MO MS Diaková. Jeho spoluorganizátormi boli Potravný Pagi – Peter Čelestiak v Diakovskej a Dom Matice slovenskej v Žiline. Finančným príspevkom ho podporila aj Matica slovenská. Prítomným sa prihovoril riaditeľ DMS v Žiline PaedDr. Branislav Kohút, ktorý objasnil zámer podujatia – nielen podporiť neovozaložený MO MS v Diakovskej, ale získať aj prostriedky na celodenné podujatia pre deti predškolského a školského veku PRÁZDNINY BEZ NUDY, ktoré sa uskutočnia formou športových, hrových a relaxačných aktivít počas letných prázdnin. O výbornú zábavu sa postarala domáca kapela SATELIT, starších účastníkov potešili ľudové piesne v podaní MO MS Valča. Viera Švecová, taktiež z Valče, prítomným predviedla svoje umenie paličkovej čipky a majáles spestrila milou čipkovanou výstavkou. No nešlo o jediné prekvapenie v programe. Tým ďalším bola prestávka v podobe sledovania priameho prenosu z Majstrovstiev sveta v hokeji na veľkoplášnej obrazovke, v ktorom Slováci porazili Čechov 3:1 a postúpili tak tretikrát vo svojej histórii do finále. Po zahraničí slovenskej štátnej hymny diakovskými muzikantmi zábava pod holým nebom pokračovala do neskorého večera. V Diakovskej sa tak vytvoril základ pre ďalšie tradičné podujatie.

Branislav KOHÚT

V Martine, centre národnej kultúry Slovákov, sa uskutočnia veľkolepé oslavy konajúce sa v tomto roku pri príležitosti 1149. výročia príchodu vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda na naše územie a 149. výročia založenia Matice slovenskej.

Národné matičné slávnosti už čoskoro!

Národné matičné slávnosti (predtým Martinské matičné slávnosti) sú súčasťou rámcového programu vyhláseného Roka MS. Slávnosti oficiálne odštartujú už 7. 6. vernisážou výstavy Matica slovenská 1863 – 2013. Vyhlásené budú tiež výsledky celoslovenskej súťaže Matičná esej, v rámci podujatia Veniec víťazov, ktorý sa bude konať v priestoroch evanjelického kostola na Memorandovom námestí.

V pestrom programe je zahrnutý i Deň otvorených dverí MS (15. 6.), ktorý je súčasťou tradičných TSF (15. – 17. 6. 2012), v rámci ktorých vystúpi domáce a zahraničné folklórne súbory.

Slávnostné vyvrcholenie Národných matičných slávností sa uskutoční 7. 7. v priestoroch martinského amfiteátra. Na svoje si prídu návštevníci všetkých vekových kategórií. V pestrej paletе sú zahrnuté vystúpenia folklórnych súborov z celého Slovenska, i jeho špička US Lúčnica, spolu s orchestrom Zlaté husle a Babjakovci. V rámci večerného galaprogramu sa predstaví aj hudobná skupina Gladiátor, Desmod, Dara Rolins a mnohí ďalší.

Slávnostné vyvrcholenie Národných matičných slávností je už tradične spojené aj s mnohými sprievodnými akciami ako napr. ukážky a výuka tradičných ľudových remesiel, ľudový workshop, ukážky historického šermu, ukážka historických vozidiel, razenie mincí s logom MS, prezentácia matičnej a vydavateľskej činnosti, tvorivé dielne, Matičná kvapka krvi atď. Zároveň sa bude konať verejná zbierka na záchranu hradu Krásna Hôrka.

Slávnosti sa ukončia v nedeľu 8. 7. slávnostnou bohoslužbou a svätou omšou. Pamätný deň MS, ktorý je posledným podujatím NMS sa uskutoční 4. 8. spolu so sprievodným programom.

Všetky podujatia sú bezplatne prístupné širokej verejnosti.

Eva LACOVÁ

LechaNoviny 21/2012

Je práve toľko, koľko práve je. Ak máte na svojich hodinách viac alebo menej, nie je to moja chyba, lebo ja začínam presne!

Počuli ste?

Aká je pravá podstata hemendexu: je to hodinová práca pre sliedku a celoživotné rozhodnutie pre prasa.

He - he - heft

Pýtajú sa obézneho:

- Akého máte konička? Asi varenie, však?
- Ale nie, ja radšej čítam.
- Áno? A čo?
- Kuchárske knihy.

Stalo sa? Nestalo sa?

Oravu dnes navštívil poľský pre-

zident Bronislaw Komorowski. Miestni ho privítali tradičným chlebom a posypovou soľou.

Teleúslovia - telepovrávky - Telepranostiky

- * Zide z očí, zide z mysle. Ale nezide z obrazovky.
- * Každý má svoju vôľu, okrem tv divákov.
- * Želanie je otcou myšlienky. Skutočnosť entou reprízou.
- * Ak sa nedokážeš odtrhnúť od televízie, zrejme si jej sadol na lep.
- * Kam nechodí slnko - tam majú zle nastavenú televíznu anténu.

Preklepi - pi - pi, na!

Aerolinie ponúkajú zlacnené ple-

Tanečný perkelt
Úchylová päta
Spotené štáty americké
Každý je strojom svojho štátia
Solárny medveď
Svokra divých psov

Naša poradnica

Syn školák ma vždy vytočí, keď ho objavím v piatok čítať v polotmavej izbe. Stále mu vysvetľujem, že si kazí oči, občas ho dokonca postraším, že môže oslepnúť, no je to úplne zbytočné. Situácia sa každý týždeň opakuje. Čo s ním?

Pamela C., Martin

- Čo s vami? Vezmite mu Slovenské národné noviny a nasledujte ho.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@sposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.